ΕΣΤΙΑ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ
ΛΑΥΡΙΩΤΟΥ
ΑΥΞΩΝ ΑΡΙΘ.

ΤΟΜΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ ΕΝΑΤΟΣ

1885

[ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ—ΙΟΥΝΙΟΣ]

ΤΙΜΑΤΑΙ ΦΡ. 6—ΔΕΔΕΜΕΝΟΣ ΦΡ. 8

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Μητροπόλεως
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ

ΑΘΗΝΗΣΙ
Γ. ΚΑΣΔΟΝΗΣ, ΕΚΔΟΤΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
Γραφεῖον τῆς Ἑστίας: Ἐπὶ τῆς Δεωφόρου Πανεπιστημίου, 39
1885

Ἀριθ. 471 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ Γ'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος Ιθ' — Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἰσάστε ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. Ἐπὶ τῆς λιωρ. Πανεπιστημίου 29. — Κ' Ἰανουαρίου 1885

ΠΕΡΙ ΕΘΝΙΚΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ

(Ἀναγνώσθη ἐν τῷ Φιλολογικῷ Συλλόγῳ Παρνασσῷ).

Κύριοι,

Ὅτι ἀναγκαία πλέον εἶνε καὶ ἀπαραίτητος ἡ ἐν Ἀθήναις σύστασις ἐθνικοῦ δραματικοῦ θεάτρου, ἀξίου τοῦ ὀνόματος καὶ τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ, οὐδεὶς ἐλπίζω, θέλει ἀμφισβητήσει ἐκ τῶν παρεχόντων μοι τὴν στιγμὴν ταύτην τὴν εὐμενῆ αὐτῶν ἀκρόασιν. Δὲν ἀγνοῶ ὅτι ὑπάρχουσι καὶ ἄλλοι, οἱ περιττὸν καὶ ἔωλον νομίζοντες πάντα περὶ τούτου λόγον· οἱ μέν, διότι ὑπολαμβάνουσιν ἴσως ἀδύνατον τὴν ἀναγέννησιν τῆς ἐθνικῆς σκηνῆς καὶ τὴν ἔγερσιν αὐτῆς ἀπὸ τῆς ἐκπτώσεως εἰς ἣν κατὰ τὰ τελευταῖα ἰδίως ἔτη περιῆλθεν· οἱ δέ, διότι, ἀκούοντες τὰ ὑπὸ τῶν πλανήτων ἑλληνικῶν θιάσων διδασκόμενα συνήθως δραματικὰ ἔργα, πρωτότυπα ἢ μεταπεφρασμένα, φρονοῦσιν ἀπαισιοδοξοῦντες, ὅτι κενὴ καὶ τοῦ κόπου ἀναξία θὰ ἦτο οἱαδήποτε μέριμνα περὶ ἱδρύσεως οἴκου δραματικοῦ, ὅπου νὰ εὑρίσκωσιν ἄσυλον καὶ στέγην τερατικὰ γεννήματα, ἄξια τοῦ πυρὸς ἢ τοῦ Καιάδα· οἱ δὲ τέλος, ἄβροι ἐν Ἀθήναις ἀντιπρόσωποι τοῦ γαλλικοῦ ψευδοπολιτισμοῦ, τακτικοὶ ἀναγνῶσται τοῦ Gil Blas καὶ τῆς Vie Parisienne, ἐνθουσιώδεις λάτρεις πάσης Ὀφφεμπαχιάδος καὶ Λεκοκιάδος, ἁπλῶς διότι πιστεύουσιν, ὅτι εἶνε κωμικὸς καὶ ἀστεῖος οἱοσδήποτε λόγος περὶ θεάτρου πληκτικοῦ, κοινοῦ, προστύχου, ὅπου οἱ ἠθοποιοὶ πρόκειται νὰ ὁμιλῶσιν... ἑλληνιστί.

Περὶ τῶν τελευταίων τούτων *οὐ φροντὶς Ἱπποκλείδῃ*. Οἱ κύριοι οὗτοι εἶνε ἴσως οἱ Ἕλληνες τοῦ μέλλοντος, ἐγὼ δὲ οὔτε τοῦ μακαρίτου Βάγνερ ἐζήλωσα τὴν δόξαν, οὔτε τοὺς γαλλοφώνους αὐτοὺς Ἕλληνας ἢ ἑλληνοφώνους Γάλλους ἔχω διάθεσιν νὰ μεταπείσω, οὔτε τὴν ἐθνικὴν αὐτῶν ἀνατροφὴν αἰσθάνομαι τὴν ἱκανότητα νὰ ἀναλάβω. Ἠδύνατό τις ἴσως νὰ παρατηρήσῃ πρὸς τοὺς ἀπαλοτραφεῖς τούτους ὀψοφάγους τοῦ γαλλικοῦ μαγειρείου, ὅτι εὐπρόσωπον ξενικὸν θέατρον δὲν δύναται πλέον σήμερον νὰ εἰσαχθῇ εἰς πόλιν, ἥτις δὲν ἐννοεῖ νὰ τὸ πληρώνῃ, καὶ ἀξίωσιν ἔχει, ἀντὶ τιμῆς εἰσόδου δύο δραχμῶν, ν' ἀκούῃ τοὐλάχιστον τὴν Kraus ἢ τὴν Materna καὶ κατὰ πᾶσαν σχεδὸν παράστασιν νὰ ἔχῃ νέον θέαμα· ὅτι τὸ ἐκ τῶν ἐνόντων δυνάμενον νὰ εἰσαχθῇ καὶ νὰ ζήσῃ, εἰσαγόμενον δὲ καὶ φυτοβιοῦν μᾶλλον ἢ ζῶν ἐν Ἀθήναις κατὰ πᾶν θέρος γαλλικὸν θέατρον, κάλλιον θὰ ἦτο νὰ μὴ εἰσήγετο μηδὲ νὰ ἐδίδασκεν ὅσα ἐδίδαξε καὶ διδάσκει τὴν ἀθηναϊκὴν κοινωνίαν· ὅτι ὅπως δήποτε ὀλιγώτεροι βεβαίως εἶνε οἱ ὀρεγόμενοι λιχνεύματα τῶν ἐχόντων ἀνάγκην κρέατος καὶ ἄρτου, καὶ ὅτι πολὺ ἀναγκαιοτέρα ἑπομένως ἡ μέριμνα περὶ προμηθείας διανοητικοῦ ἄρτου εἰς τὸν ἑλληνικὸν λαὸν ἢ περὶ προμηθείας γαλλικῶν τρωγαλίων εἰς τὴν εὐαίσθητον ὑπερῴαν τῶν ἐν Ἀθήναις προσκόπων τοῦ ὀθνείου πολιτισμοῦ. Ταῦτα ἐν ὀλίγοις καὶ πολλὰ διὰ μακροτέρων ἄλλα ἠδύνατό τις νὰ παρατηρήσῃ εἰς τοὺς ἐκ συστήματος ἀποστρεφομένους καὶ καταδικάζοντας κατ' ἀρχὴν οὐ μόνον τὸ ἑλληνικὸν θέατρον ἰδίᾳ, ἀλλὰ καὶ πᾶν ὅ,τι καθαρῶς ἑλληνικόν, ὀλίγον πλέον δυστυχῶς καὶ πενιχρόν, περισώζει ἔτι ἡ ἡμετέρα κοινωνία. Περιττὸς ὅμως θ' ἀπέβαινεν ὁ πρὸς αὐτοὺς λόγος, ματαία δὲ καὶ προσωρινὴ θὰ ἦτο, ἂν ἐπετυγχάνετο, καὶ πᾶσα αὐτῶν ἐκ πατριωτικῆς δῆθεν φιλοτιμίας μετάνοια. Ὅσον καὶ ἂν μετεπείθοντο οἱ κύριοι οὗτοι, οὐδέποτε βεβαίως θ' ἀπεφάσιζον νὰ γείνωσιν ἀκροαταὶ ἑλληνικῶν παραστάσεων. Διὰ τοῦτο καὶ παραιτοῦμαι, ὡς ἔλεγον ἐν ἀρχῇ, πάσης πρὸς αὐτοὺς συζητήσεως· ἀπαντῶ δὲ μόνον διὰ μικρῶν εἰς τὰς ἄλλας ἐκείνας κατὰ τῆς ἱδρύσεως ἐθνικοῦ θεάτρου ἐνστάσεις, ὅσας ἐξ ἀγαθῆς μὲν γνώμης ἀλλ' ἐκ σφαλερᾶς τῶν πραγμάτων ἐκτιμήσεως προβάλλουσιν οἱ τὸ μέλλον τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν σκηνῆς ὅμοιον πρὸς τὸ παρὸν αὐτῆς οἰωνιζόμενοι. Οὗτοι μοὶ φαίνονται πάσχοντες ὅ,τι καὶ οἱ καταδικάζοντες ἓν ὄψον οἱονδήποτε, διότι τὸ ἔφαγον δὶς ἢ τρὶς ἢ καὶ πολλάκις κακῶς μαγειρευμένον. Τὸ πάθημα τοῦτο εἶνε κοινότατον δυστυχῶς κ' ἐπιπολάζει ἐν Ἑλλάδι, ἐπιδρᾷ δὲ ὀλεθρίως εἰς τὰς περὶ πολλῶν πραγμάτων κρίσεις ἡμῶν. Ἐσυνειθίσαμεν,—εἶνε δ' εὔκολος καὶ ἄπονος ἡ συνήθεια — νὰ καταλογίζωμεν εἰς βάρος τῶν θεσμῶν καὶ τῶν νόμων τὰ ἐκ τῆς κακῆς αὐτῶν ἐφαρμογῆς ἀποπήματα· ἐσυνειθίσαμεν ν' ἀναζητῶμεν πάντοτε μακρὰν καὶ νὰ ἀνάγωμεν ὅσον τὸ δυνατὸν ὑψηλότερα τὰ αἴτια τοῦ ἐλαχίστου δυσαρέστου φαινομένου, ὅπερ

προσπίπτει εἰς τὰς ἡμετέρας αἰσθήσεις. Φιλοσοφοῦμεν εὐκόλως καὶ προχείρως περὶ τὰ πράγματα, τὰ μὴ δυνάμενα ν' ἀπαντήσωσιν, ἀπέχομεν δὲ δυσωπούμενοι τῆς περὶ τῶν προσώπων κρίσεως, ἅτινα δύνανται ἐπίσης νὰ μᾶς κρίνωσι. Πράττομεν ἴσως οὕτω φρονίμως ἀλλ' οὐχὶ καὶ δικαίως. Ὅπως δὲ ὁ φαγὼν κακῶς μαγειευμένας κυνάρας τὸν μάγειρόν του μᾶλλον ἢ αὐτὰς πρέπει νὰ αἰτιᾶται, καὶ ἐκεῖνον μᾶλλον πρέπει νὰ φροντίσῃ ν' ἀλλάξῃ ἢ νὰ ἐξορίσῃ διαρκῶς ἀπὸ τῆς τραπέζης του τὸ ἄκακον λάχανον, οὕτως, ἐν γένει μὲν περὶ πάντων, ἰδίᾳ δὲ περὶ ἑλληνικοῦ θεάτρου, πρὶν ἢ καταδικάσωμεν ἀπολύτως τὰ πράγματα, πρέπει εὐτόλμως νὰ κρίνωμεν τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῶν καὶ τὰ ἐκτελοῦντα πρόσωπα.

Ὅτι ἡ ἑλληνικὴ σκηνή, ὅπου κατήντησε καὶ ὡς ἔχει σήμερον, ὀλίγης, ὀλιγίστης δύναται ν' ἀξιωθῇ συμπαθείας παρὰ τῶν δυναμένων καὶ θελόντων νὰ κρίνωσιν ἀπαθῶς περὶ δραματικῶν παραστάσεων ἐν γένει, ἰδίᾳ δὲ περὶ ἑλληνικοῦ θεάτρου, οὐδεὶς, νομίζω, δύναται εἰλικρινῶς ν' ἀμφισβητήσῃ. Δὲν ἀγνοῶ ὅτι αἱ ἑλληνικαὶ παραστάσεις, ἃς φιλεῖ ουσι περιοδικῶς οἱ ἑλληνικοὶ θίασοι τὸ ἀθηναϊκὸν κοινόν, ἐπανηγυρίσθησαν πολλάκις καὶ πανηγυρίζονται ὑπὸ τῆς ἐπισήμου δημοσιογραφίας· δὲν ἀγνοῶ, οὔτε ἀγνοεῖτε βεβαίως, διότι καὶ ἀνέγνωσα καὶ ἀνέγνωτε, ὅτι ὁ τάδε ἠθοποιὸς ἐκηρύχθη ἐφάμιλλος τοῦ Rossi καὶ τοῦ Salvini, ὑποκρινόμενος — Ἀπολλὸν ἀποτρόπαιε! — τί ποτε ὀλιγώτερον ἢ τὸν Hamlet καὶ τὸν Othello ὅτι ἡ δεῖνα κυρία—ἥτις, ἐν παρόδῳ εἰρήσθω, λησμονεῖ πολλάκις ἀπαγγέλλουσα τὰς πτωτικὰς καταλήξεις τῶν ὀνομάτων—ἐκρίθη ὑπερβάλλουσα καὶ αὐτὴν τὴν Ριστόριν καὶ ὅτι δὲν ὑπάρχει ἴσως ἕλλην ἠθοποιός, ἀπὸ τῶν πρωταγωνιστῶν μέχρι τῶν γραμματοφόρων προσώπων, ὅστις νὰ μὴ φυλάττῃ ὡς κειμήλιον ἐν τῷ θυλακίῳ του μικρὸν ἀρθρίδιον ἐφημερίδος, ἐξαῖρον τὴν ἔκτακτον αὐτοῦ ἱκανότητα, τὰς φυσικάς του κινήσεις, τὰ ὡραῖά του σκηνικὰ—κατὰ τὴν παραδεδεγμένην πλέον φράσιν — καὶ νὰ μὴ ὀσφραίνεται ἀπαύστως τὸ γλυκὺ ἐκεῖνο θυρίαμα, ὅπερ ἀναδίδει ὁ ἔπαινος, δίκαιος ἢ ἄδικος, καὶ νὰ μὴ ἦνε πεπεισμένος, ὅτι ὁ Got καὶ ὁ Coquelin εἶνε μὲν—δὲν λέγει — διακεκριμένοι ἠθοποιοί, ἀλλὰ ἠδύναντο ἴσως νὰ τὸν συμβουλευθῶσιν εἰς μερικὰ πράγματα. Τὸ φαινόμενον τοῦτο, ὅπερ μετέχει ἀναντιρρήτως καὶ τοῦ λυπηροῦ καὶ τοῦ ἀστείου, δὲν πρέπει νὰ μᾶς ἐκπλήσσῃ, ἀλλὰ δὲν πρέπει καὶ νὰ μᾶς ἀπατᾷ. Δὲν πρέπει νὰ μᾶς ἐκπλήσσῃ, διότι, κύριοι,—πρὸς τί νὰ τὸ κρύπτωμεν;—ἀγαπῶμεν οἱ νέοι Ἕλληνες τοὺς ἐπαίνους. Ὑπολαμβάνομεν ἀδύνατον νὰ δημιουργήσωμεν οἱονδήποτε τὸν βίον ἡμῶν, καὶ νὰ ἀνύσωμεν μέχρι τέλους τὸν βιωτικὸν ἡμῶν δρόμον, χωρὶς ἐπικροτήσεων, καὶ θυμιαμάτων καὶ πανηγυρισμῶν. Διὰ τοῦτο ἐπαινοῦμεν καὶ ἐπαινούμεθα τόσον ἀφθόνως· διὰ τοῦτο ὀρεγόμεθα τόσον τὰς ἐπευφημίας, καὶ ἀποδεχόμεθα αὐτὰς ἐν πλήρει πεποιθήσει ὅτι εἶνε δίκαιος πρὸς τὴν ἀξίαν ἡμῶν φόρος, καὶ τὰς ζητοῦμεν ὁσάκις βραδύνουσι, καὶ τὰς ἐκλιπαροῦμεν ὁσάκις ἡ αἴτησις δὲν ἀρκῇ, καὶ τρέχομεν εἰς τὴν ἄκακον ἀλλοδαπήν, ἂν τυχὸν ἡ ἐγχώριος δημοσιογραφία φειδωλεύεται, τέλος δὲ καὶ παρασκευάζομεν μόνοι τὸ θυμιατήριον, ὁσάκις οἱ εὐμενεῖς φίλοι βαρύνονται ἢ δὲν εὐκαιροῦσι νὰ καύσωσιν ὑπὸ τὴν ῥίνα ἡμῶν τὸν λίβανόν των. Εὐτυχὼς ἡ μέθοδος εἶνε τόσον πλέον παγκόσμιος καὶ κοινή, ὥστε μειδιῶμεν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ σήμερον ἀναγινώσκοντες ξένους πανηγυρισμούς, διότι, ὅσον καὶ ἂν θέλωμεν, δύσκολον ὅμως εἶνε νὰ λησμονήσωμεν τοὺς ἐπαίνους οὓς χθὲς ἔτι μόλις ἀνέγνωμεν ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ τῶν ὁποίων ἀδύνατον εἶνε νὰ κρύψωμεν πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς τὸν συγγραφέα. Διὰ τοῦτο, λέγων πρὸ μικροῦ, ὅτι δὲν πρέπει νὰ μᾶς ἐκπλήσσῃ τὸ φαινόμενον τῶν ὑπερβολικῶν ἐπαίνων, ὅσους ἀναγινώσκομεν καθ' ἑκάστην ἀποδιδομένους εἰς τοὺς Ἕλληνας ἠθοποιούς, προσέθετον, ὅτι δὲν πρέπει καὶ νὰ μᾶς ἀπατᾷ. Γνωρίζομεν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον πῶς καὶ διατί γράφονται οἱ πανηγυρικοὶ ἐκεῖνοι διθύραμβοι, μανθάνομεν δ' ἐνίοτε καὶ τίνες τοὺς γράφουσι, διότι πολλοὶ εὐτυχῶς τῶν σκηνικῶν ἡρώων τῆς νέας Ἑλλάδος—οἱ διαπρεπέστεροι αὐτῶν, ἐννοεῖται — μὴ ἀρκούμενοι πλέον εἰς τὸν ἀπότριπτον αὐτῶν κόθορνον, ὠρέξαν εὐτόλμον χεῖρα καὶ εἰς τοῦ συγγραφέως τὸν κάλαμον.

Ὅσον ἑπομένως καὶ ἂν παν ηγυρισθῶσιν οἱ ἑλληνικοὶ δραματικοὶ θίασοι, ὅσα καὶ ἂν ὑγρανθῶσι χειρόμακτρα ἐκ τῆς ἀκροάσεως τῶν οἰκογενειακῶν τῶν δραμάτων, ὅση καὶ ἂν πέσῃ ἐπὶ σκηνῆς χρυσῆ βροχὴ ἐπὶ τὰς σεμνὰς αὐτῶν κορυφάς, ὅσοι καὶ ἂν περιβάλωσι δάφνης στέφανοι τοὺς κροτάφους των, ὅσας καὶ ἂν φάγωσι περιστερὰς αἱ Ἑλληνίδες Ριστόραι, μάταιά πάντα. Ἡ πικρὰ ἀλλ' ἀληθὴς ἀλήθεια εἶνε, ὅτι σκηνὴν ἐθνικὴν ἀξίαν τοῦ ὀνόματος δὲν ἔχομεν. Οὐδένα ἀληθῶς, ἀπαθῶς τὰ πράγματα κρίνοντα, δύναται πλέον νὰ διαλάθῃ ἡ ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος προβαίνουσα ἐκπτωσις τῶν ἐκ διαλειμμάτων διδομένων ἐν Ἀθήναις ἑλληνικῶν παραστάσεων· οὐδένα δύναται νὰ διαφύγῃ ἡ παντελὴς σχεδὸν οὐδαμινότης εἰς ἣν περιῆλθον οἱ ὧδε κἀκεῖσε πρὸς χρηματισμὸν περιφερόμενοι ἑλληνικοὶ θίασοι· οὐδ' ἡ καλλιτεχνικὴ ἀσημότης, ἵνα μή τι χεῖρον εἴπω, τοῦ δραματολογίου των, πηγὴν ἔχοντος, ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, τὴν φιλολογικὴν ἱκανότητα αὐτῶν τῶν ἰδίων ἠθοποιῶν· οὐδ' ἡ ἀστεία πενιχρότης καὶ τὸ πάντη ἀπροσδιόνυσον τῆς σκηνικῆς των διασκευῆς, οὐδὲ τῆς ὑποκριτικῆς των ἀπαγγελίας ἡ πεφυσημένη ἐμφασις, οὐδὲ τῆς ἐνδυμασίας αὐτῶν τὸ αὐτόχρημα εὐτράπελον, οὐδὲ τῶν κινήσεων καὶ τῆς στάσεως αὐτῶν τὸ πάντη ἀμήχανον καὶ ἐζητημένον. Περαιτέρω θέλω λεπτομερέστερον διατρίψει περὶ τὸ θέμα τοῦτο· ἀλλ' ἀναγκαῖον ὅμως νομίζω νὰ παρατηρήσω ἀπὸ τοῦδε γενικώτερον, ὅτι ἡ τῶν οἰκτρῶν τούτων σκηνικῶν ἐκτελέσεων ἐπίδρασις ἐπί τε τὸ ἦθος καὶ τὴν καλλαισθησίαν τῶν θεατῶν ἀποβαίνει ὀσημέραι ὀλεθριωτέρα, καὶ θέλει μοιραίως ἀπολήξει οὐ μόνον εἰς παντελῆ θεατρικὴν διαφθορὰν τοῦ ἀθηναϊκοῦ κοινοῦ, ἀλλὰ — ὅπερ καὶ πολὺ σπουδαιότερον — εἰς τὸν ἐξ ἀσφυξίας θάνατον τῆς ἀρτιγενοῦς ἡμῶν δραματικῆς φιλολογίας, ἂν μὴ ληφθῇ ἐγκαίρως πρόνοια ν' ἀνασπασθῇ πρόρριζον τὸ λαίμαργον φυτόν, ὅπερ ἀπειλεῖ ν' ἀπορροφήσῃ πᾶσαν ἰκμάδα θεατρικῆς καλλαισθησίας ἐν μέσῃ τῇ πρωτευούσῃ τοῦ ἑλληνισμοῦ καὶ νὰ μεταβάλῃ εἰς ἔρημον χέρσον τὸν δραματικὸν ἀγρὸν τῆς νέας Ἑλλάδος.

Περὶ τῆς θεραπείας τοῦ κακοῦ τούτου λαμβάνω, κύριοι, τὸ θάρρος νὰ ἐκθέσω πρὸς ὑμᾶς τὴν ἀσθενῆ μου γνώμην. Ἐπειδὴ δὲ ἡ περὶ τῆς θεραπείας αὐτῆς γνώμη μόνον ἐπ' ἀκριβοῦς διαγνώσεως τῶν αἰτίων τοῦ κακοῦ δύναται νὰ στηριχθῇ, ἀνάγκη περὶ ταῦτα ἰδίως νὰ διατρίψωμεν ἐν πρώτοις, ὅσον ἄχαρι καὶ ἂν ἦνε τὸ ἔργον.

Κύριοι λόγοι τῆς παντελοῦς παρ' ἡμῖν ἐκπτώσεως τοῦ ἐθνικοῦ θεάτρου, εἶνε, νομίζω, δύο· πρῶτος μέν, ὅτι ἐπεκράτησε καὶ ἐπικρατεῖ δυστυχῶς πλέον τοῦ δέοντος κατὰ τὰς περιοδικῶς ἀναφαινομένας παρ' ἡμῖν θεατρικὰς ἐπιχειρήσεις ὁ σκοπὸς τῆς χρηματικῆς αὐτῶν ἐκμεταλλεύσεως, ἐν ἐσχάτῃ μοίρᾳ τιθεμένου τοῦ καλλιτεχνικοῦ καὶ ὑψηλοτέρου σκοποῦ τοῦ θεάτρου. Δεύτερος δέ, ὅστις καὶ συνέπεια μᾶλλον εἶνε τοῦ πρώτου, ὅτι τὸν κόθορνον τοῦ ἠθοποιοῦ ὑποδύεται συνήθως ὁ πρῶτος τυχών, ὁ μηδὲν ἄλλο ἔργον δυνάμενος νὰ μετέλθῃ, ὁ οὐδεμίαν αἰσθανθεὶς ἀνάγκην νὰ ἐξετάσῃ ἂν εἰς τοῦτο ἐκλήθη, ὁ οὐδαμῶς ἐπὶ τούτῳ παιδευθείς.

Καὶ εἶνε μὲν βεβαίως τὸ θέατρον,—τίς δύναται τοῦτο ν' ἀρνηθῇ;—ἐπιχείρησις ὡς πᾶσα ἐπιχείρησις, ὀφείλουσα νὰ θρέψῃ ἐκ τοῦ ναοῦ αὐτῆς τοὺς ἐν τῷ ναῷ δουλεύοντας· ἀλλὰ δὲν εἶνε τοῦτο καὶ μόνον. Ἡ ἀπὸ σκηνῆς διδαχὴ δραματικῶν ἔργων, ἐθνικὸν ἰδίως ἔχόντων τὸν χαρακτῆρα—καὶ τοιαύτην κυρίως ἐννοῶ τὴν ἀποστολὴν τοῦ ἐθνικοῦ θεάτρου—δὲν ἀφορᾷ οὐδὲ πρέπει ν' ἀφορᾷ εἰς τὴν στιγμιαίαν κ' ἐκ τοῦ προχείρου τέρψιν τῶν θεατῶν, οὐδὲ πρέπει νὰ ἐπιδιώκῃ πρὸ παντὸς τὴν ἐμπορικὴν ἐκμετάλλευσιν τοῦ ἐμφύτου εἰς πάντα ἄνθρωπον φιλοθεάμονος. Δὲν εἶνε ἀγώνισμα εἰς τὸ παραχρῆμα, οὐδὲ ἔωλον καὶ κερδοσκοπικὸν ἁπλῶς ἐπιχείρημα, ἀλλ' ἔχει καὶ πρέπει νὰ ἔχῃ πολὺ ὑψηλοτέραν τὴν ἐπιβολὴν καὶ πολὺ εὐγενεστέραν τὴν ἀφετηρίαν. Ἡ σκηνικὴ ζωογόνησις δραματικῶν ἔργων σκοπεῖ ἰδίως εἰς τὴν αἰσθητικὴν καὶ ἠθικὴν διαμόρφωσιν τοῦ ἐν τῷ θεάτρῳ συναγειρομένου κοινοῦ, τὴν ἐξημέρωσιν τῆς καρδίας του, τὴν ἀναρρίπισιν τῶν γενναίων καὶ καλῶν αὐτοῦ αἰσθημάτων, τὴν ἐκρίζωσιν τῶν κακῶν αὐτοῦ ἕξεων, τὴν περιστολὴν τῶν ἀγενῶν αὐτοῦ ὁρμῶν. Ἀντικατοπτρίζουσα αὐτῷ διὰ τοῦ δράματος τὰς μεγάλας μορφὰς τοῦ ἐθνικοῦ του βίου, τὰς ἀρετὰς καὶ τὰς ἐλπίδας, ἢ τὰ πάθη καὶ τὰς κακίας τῶν προπατόρων του, προβάλλει εἰς τοὺς ἀκροατὰς ἐκείνας μὲν εἰς μίμησιν· ταύτας δὲ εἰς ἀποτροπὴν· ἀνελίσσουσα δὲ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ διὰ τῆς κωμῳδίας τὰ κοινωνικά του ἐλαττώματα, τὰς ἠθικὰς αὐτοῦ ἀσχημίας καὶ τὰ γελοῖά του, διορθοῖ αὐτὸν ἀνεπαισθήτως, τὸν ἀνατρέφει κοινωνικῶς καὶ τὸν καθιστᾷ κρείττονα καὶ τελειότερον ἑαυτοῦ. Ὁ ἐξερχόμενος καλῆς δραματικῆς παραστάσεως θεατὴς ἀποκομίζει τὴν ἐνθύμησίν της, καὶ ἡ ἐνθύμησις αὐτὴ εἶνε μάθημα, εἶνε διδασκαλία του. Ὅσῳ δὲ καλλιτέρα ἦτο ἡ παράστασις, ὅσῳ δραστικώτερον ἐπενήργησε τὸ δρᾶμα ἐπὶ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, τοσούτῳ βαθυτέρα παραμένει ἡ μνεία, τοσούτῳ τελεσφορώτερον ἀποβαίνει τὸ μάθημα, τοσούτῳ ἀμεσωτέρα γίνεται ἡ ἀπὸ τοῦ θεάτρου βελτίωσις αὐτοῦ. Ταῦτα λέγων, ἐννοεῖται ὅτι οὔτε σχολεῖον οὔτε ἄμβωνα θέλω νὰ καταστήσω τὸ θέατρον. *Ἡ σκηνικὴ διδαχὴ εἶνε καλλιτεχνία, καὶ τῆς* τέχνης οὐ μόνον προσὸν ἀλλὰ καὶ ἀποστολὴ εἶνε νὰ τέρπῃ. Ἀλλοίμονον εἰς τὸ θέατρον, ἂν ἤθελε νὰ διδάσκῃ μόνον· θὰ ἐδίδασκεν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον πρὸ κενῶν θρανίων. Ἀλλοίμονον ὅμως καὶ εἰς τὸ θέατρον, ὅπερ μόνον αὐτοῦ σκοπὸν ἤθελεν ἔχει τὴν τέρψιν καὶ οὐδὲν ἄλλο· ταχέως ἤθελεν ἐκπέσει εἰς οἶκον διασκεδάσεως, προσφέροντα μὲν κατ' ἀνάγκην εἰς τοὺς θεατὰς πᾶν ὅ,τι δύναται νὰ συντελέσῃ εἰς τὸν ἐκ τοῦ προχείρου εὐάρεστον νυγμὸν τῶν αἰσθητηρίων αὐτῶν, ἀποφεύγοντα δὲ κατ' ἴσην ἀνάγκην πᾶν ὅ,τι συμβάλλει μὲν εἰς οἰκοδομὴν τῆς καρδίας αὐτῶν ἢ ἀναπτέρωσιν τῆς διανοίας των, δύναται ὅμως νὰ ταράξῃ τὴν χώνευσίν των ἢ ν' ἀποσχολήσῃ μακρότερον τοῦ δέοντος τὴν προσοχὴν αὐτῶν ἢ νὰ καταπονήσῃ τὴν ὑπομονήν των. Τοιοῦτον ὅμως καταντᾷ ἀναποδράστως τὸ θέατρον, ὁσάκις ἡ ὕπαρξις καὶ ἡ προκοπὴ αὐτοῦ ἐξαρτῶνται ἐκ μόνης τῆς μείζονος ἢ ἐλάσσονος συρροῆς τῶν θεατῶν, τουτέστιν ἐκ τῆς μείζονος ἢ ἐλάσσονος χρηματικῆς εἰσπράξεως. Γίνεται καθαρὰ κερδοσκοπικὴ ἢ βιοποριστικὴ ἐπιχείρησις καὶ ἐκπίπτει ὅπου παρ' ἡμῖν ἐξέπεσεν. Ἐννοεῖται δέ, ὅτι τοιούτου θεάτρου ἀνάλογοι κατ' ἀνάγκην θὰ ἦνε καὶ οἱ τῶν ὑποκριτῶν θίασοι. Ἀποτελούμενοι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐξ ἀνθρώπων ἀγροούντων παντελῶς, οὐδὲ παιδευθέντων, οὐδ' αἰσθανθέντων τὴν ἀνάγκην νὰ παιδευθῶσι τὴν τέχνην τοῦ ἠθοποιοῦ, ὑπολαμβανόντων δὲ αὐτὴν πρόχειρον βιοποριστικὸν ἐπάγγελμα, παρέχουσι τὸ θέαμα παιδίων ἀποστηθιζόντων τὸ μάθημα αὐτῶν, ἅτι-

να διαστέλλουσιν ἐν ἀπορίᾳ τοὺς ὀφθαλμούς, ὁσάκις δυσκολώτερός τις τῶν ἀκροατῶν ἀποτολμήσῃ τὴν παρατήρησιν, ὅτι ἡ δραματικὴ ἀνάγνωσις εἶνε κάπως διάφορος τῆς κοινῆς ἐν τοῖς δημοτικοῖς σχολείοις ἀναγνώσεως ἢ τῆς ἐπ' ἐκκλησίας ἀπαγγελίας τοῦ *πιστεύω*.

Ἐκ τῆς συντόμου ταύτης τῶν πραγμάτων ἐπισκοπήσεως εὔκολον καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ οὕτως εἰπεῖν ἐνδεικνύμενον συνάγεται, φρονῶ, τὸ συμπέρασμα, ὅτι πρὸς ἀνόρθωσιν τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν σκηνῆς προσφορώτατον καὶ μόνον ἀσφαλὲς μέσον εἶνε ἡ ἵδρυσις μονίμου καὶ αὐτάρκους ἑλληνικοῦ θεάτρου ἐν Ἀθήναις.

Ἡ θεατρικὴ ἱστορία τῶν πλείστων εὐρωπαϊκῶν ἐθνῶν ἀποδεικνύει ὅτι τότε μόνον ἀπέκτησαν αὐτὰ ἐθνικὸν θέατρον, ἄξιον τοῦ ὀνόματος, ὁπάκις κατωρθώθη ἡ ὁπουδήποτε ἰδία δὲ ἐν τῇ πρωτευούσῃ τοῦ κράτους ἵδρυσις μονίμου θεάτρου. Ἂν ἡ Γαλλία ἐγκυκλοῦται σήμερον ἐπὶ τῇ προτύπῳ ἀληθῶς καὶ μοναδικῇ σκηνῇ τῆς Comédie Française, ὀφείλει τοῦτο εἰς τὸν μέγαν αὐτῆς ἡγεμόνα, Λουδοβίκον τὸν ΙΔ'. ὅστις ὁριστικῶς συνέπηξε τὸν οἶκον τῆς μούσης τοῦ Κορνηλίου καὶ τοῦ Μολιέρου. Τὰ πολλὰ καὶ διακεκριμένα σήμερον θέατρα τῆς Γερμανίας οὐδὲν ἄλλο εἶνε ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἢ ἐπίγονοι τοῦ μικροῦ μὲν ἐκείνου ἀλλ' ἱστορικοῦ θεάτρου τοῦ Weimar, ὅπου ὁ μουσοτραφὴς δοὺξ Κάρολος Αὔγουστος παρέσχεν ἡγεμονικὴν ἀληθῶς φιλοξενίαν εἰς τὴν μεγαλοφυΐαν τοῦ Göthe καὶ τοῦ Schiller· ἂν δὲ ἡ Ἰταλία, ἥτις στερεῖται κυρίως εἰπεῖν ἐθνικοῦ θεάτρου, ἔχει σήμερον ἀξιολόγους θεατρικοὺς θιάσους, περιφερομένους μὲν ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν καὶ ἀπὸ χώρας εἰς χώραν, ἀλλὰ καταλέγοντας μεταξὺ τῶν μελῶν αὐτῶν τὸν Rossi καὶ τὸν Salvini καὶ τὴν Pezzana, διδασκαλεῖον τῶν θιάσων αὐτῶν καὶ πρώτη των ἀφετηρία ὑπῆρξεν ἀναντιρρήτως τὸ ἐθνικὸν τοῦ Τουρίνου θέατρον.

Ἀλλ' ἐκτὸς τῶν ἱστορικῶν τούτων λόγων, λόγοι ἄλλοι, καθαρῶς αἰσθητικοὶ καὶ καλλιτεχνικοί, ἀπὸ τῆς φύσεως δ' αὐτῆς τοῦ θεάτρου καὶ τῆς κοινωνικῆς καὶ φιλολογικῆς του σημασίας συναγόμενοι, καθιστῶσιν ἀνεπίδεκτον συζητήσεως τὴν θεμελιώδη ταύτην ἀρχήν, ὅτι μόνον μόνιμος ἐθνικὴ σκηνὴ δύναται ν' ἀναπτύξῃ τὸ θέατρον καὶ προαγάγῃ τὴν δραματικὴν τέχνην καὶ φιλολογίαν ἐν οἱᾳδήποτε χώρᾳ.

Τοὺς λόγους δὲ τούτους ἐπιτρέψατέ μοι, κύριοι, νὰ συνοψίσω ἐν τοῖς ἑξῆς:

Ἂν ἐν οἱᾳδήποτε καλλιτεχνικῇ παραγωγῇ ἡ παράδοσις, ἡ μέθοδος, ἡ διδασκαλία, τὸ *σχολεῖον*, ὡς λέγουσι σήμερον ἐν τῇ ἑσπερίᾳ, ἀσκεῖ καὶ πρέπει ν' ἀσκῇ ἐπ' αὐτῆς ἐπίδρασιν σπουδαίαν, πολὺ σπουδαιοτέρα εἶνε καὶ πρέπει νὰ ᾖνε αὕτη κατ' ἀνάγκην ἐπὶ τὴν θεατρικὴν παραγωγήν, καθ' ἣν ἡ παράδοσις, προφορικὴ πάντως καὶ ἐκ μνήμης διατηρουμένη, κληροδοτουμένη δὲ διὰ γενεῶν ἐπαλλήλων ἀπὸ στόματος εἰς στόμα, ἀνάγκην ἀναπόδραστον ἔχει, ὡς τὸ ἱερὸν τῆς Ῥώμης πῦρ, Ἑστίας καὶ Ἑστιάδων.

Ἂν δ' ἐπίσης εἶνε βέβαιον, ὅτι θέατρον καὶ κοινόν, ἠθοποιοὶ καὶ ἀκροαταὶ ἀσκοῦσιν ἀδιαλείπτως ἐπ' ἀλλήλους διαρκῆ καὶ ἀναμφήριστον ἐπιρροήν, βέβαιον ἐπίσης ἀποβαίνει, ὅτι δύσκολον, ἂν μὴ ἀδύνατον, εἶνε νὰ μορφωθῇ ἐπαρκῶς καὶ καλλιτεχνικῶς θίασός τις, ἂν ἡμέραν μεθ' ἡμέραν μεταλλάσσῃ ἀκροατάς, καὶ ἀναγκάζεται ἑκάστοτε νὰ ἁρμόζεται, ἢ κάλλιον εἰπεῖν νὰ διαφθείρεται, πρὸς τὰς ἑκασταχοῦ ἀλλοίας ὀρέξεις κοινοῦ διαφόρου κατά τε τὴν αἰσθητικὴν καὶ ἠθικὴν καὶ κοινωνικὴν μόρφωσιν.

Ἀλλὰ ὑπέρτατος πάντων καὶ κυριώτατος λόγος, ὑπερμαχῶν τῆς συστάσεως αὐτάρκους θεάτρου καὶ μονίμου θιάσου, εἶνε ὁ τῆς ὑλικῆς αὐτῶν ἀνεξαρτησίας. Θεατρικὸς θίασος κινητός, ἔχων κατ' ἀνάγκην καὶ κλῆσιν ἔργον βιοποριστικὸν τὴν δραματικὴν διδασκαλίαν καὶ μεταφέρων οὐχὶ πλέον τὴν σκηνὴν ἀλλὰ τὰς σκηνὰς αὐτοῦ ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν, ἀναλόγως τῆς μείζονος ἢ ἐλάσσονος ἰσχυότητος τοῦ βαλαντίου του καὶ τῆς μείζονος ἢ ἐλάσσονος ἐλπίδος ἣν παρέχει εἰς τὸν στόμαχον αὐτοῦ ἡ τοῦ καινοφανοῦς ἐκμετάλλευσις, δὲν εἶνε πλέον θίασος θεατρικός, σῶμα ὁμογενὲς καὶ ὑπὲρ τῆς τέχνης χάριν τῆς τέχνης αὐτῆς ἐργαζόμενον, ἀλλ' ὅμιλος κυβιστήρων, μορφαζόντων ἐναμίλλως εἰς θεραπείαν τῶν ὀρέξεων τοῦ τρέφοντος αὐτοὺς κοινοῦ. Ὅμιλος τοιοῦτος, οὐδεμίαν ἔχων ἠθικὴν ἢ καλλιτεχνικὴν ἀνεξαρτησίαν, οὐδὲ τὴν ὑλικὴν αὐτοῦ συντήρησιν ἐκ τῶν προτέρων ἐξησφαλισμένην, ἀναγκάζεται φυσικῷ τῷ λόγῳ νὰ ἀποβλέπῃ εἰς τὴν χρηματικὴν πρόσοδον, καὶ νὰ ἀδιαφορῇ ὅλως περὶ τῆς ἐσωτερικῆς ἀξίας τῶν παραστάσεών του, ἢ τῆς προσηκούσης αὐτῶν διεξαγωγῆς. Ὑπὸ τοιούτους δὲ βρους εὐκόλως ἐννοεῖται ὁποίαν λυπηρὰν ἐπίδρασιν ἀσκεῖ ἐπί τε τοὺς ἠθοποιοὺς καὶ τὴν ἐκλογὴν τοῦ δραματολογίου των καὶ τὴν σκηνικὴν τέχνην αὐτῶν ἡ ὡς ἐπὶ πλεῖστον ἀμόρφωτος πλειονοψηφία τοῦ κοινοῦ, καὶ κοινοῦ μάλιστα διαφόρου ἑκάστοτε, μεταβαλλομένου ἀπὸ τῆς σήμερον εἰς τὴν αὔριον ἀναλόγως τῶν περιπλανήσεων τοῦ θιάσου. Οἱ ἠθοποιοὶ δίδουσιν ὅ,τι θέλει καὶ πληρώνει τὸ κοινόν, τοῦτο δὲ πάλιν συνειθίζει βαθμηδὸν νὰ βλέπῃ τὰς ὀρέξεις του θεραπευομένας, ἀρέσκεται ἀνεπαισθήτως διαφθειρόμενον καὶ διαφθείρει ἔτι μᾶλλον τοὺς ἠθοποιούς. Ἡ ὁλεθρία αὐτὴ ἀλληλεπίδρασις ἀποβαίνει ἔτι μείζων καὶ φοβερωτέρα, προκειμένου περὶ ἑλληνικοῦ κοινοῦ καὶ Ἑλλήνων ἠθοποιῶν, διότι ἐκείνου μὲν ἡ πλειονοψηφία διατελεῖ ἔτι αἰσθητικῶς ἀπαιδαγώγητος, οὗτοι δὲ δὲν διακρίνονται, ὡς προεῖπον ἤδη, οὔτε εἶνε δυνατὸν

νὰ διακρίνωνται ἐπὶ καλλιτεχνικῇ μορφώσει, ἢ λεπτότητι αἰσθήματος καὶ φρονήματος ἢ καὶ στοιχειώδει κἂν συνειδήσει τῆς σπουδαιότητος τοῦ ἔργου αὐτῶν.

Διὰ τοὺς λόγους λοιπὸν τούτους ἀπαραίτητος βάσις οἱαδήποτε σκοπίμου καὶ σπουδαίας ἐνεργείας πρὸς ἀνόρθωσιν τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν σκηνῆς εἶνε ἡ ἵδρυσις μονίμου θεάτρου, ἐκ τῶν προτέρων ἔχοντος ἠσφαλισμένην τὴν δαπάνην τῆς συντηρήσεως αὐτοῦ.

Ἐννοεῖται, — καὶ οὐδόλως, ὑποθέτω, ἀπατῶμαι, μαντεύων ὁποία σκέψις ἀσχολεῖ τὴν στιγμὴν ταύτην ἕκαστον ὑμῶν, — ὅτι πρὸς τοῦτο ἀπαιτεῖται κυρίως καὶ πρὸ πάντων... χρῆμα. Ἀλλὰ τὸ χρῆμα τοῦτο, ἐρωτᾶτε βεβαίως, πῶς θέλει εὑρεθῆ; Εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην ἐλπίζω, κύριοι, ὅτι δὲν ἀναμένετε παρ' ἐμοῦ τὴν ἀπάντησιν. Ἐξομολογοῦμαι ταπεινῶς ὅτι οὐδεμίαν ἀπολύτως ἔχω περὶ τὴν λύσιν τοιούτων ζητημάτων ἁρμοδιότητα. Ὑποθέτω ὅμως, ὅτι, εἴτε ἐξ ἰδιωτικῆς γενναιοδωρίας, ὁποίας εὐτυχῶς τὰ παραδείγματα οὔτε σπάνια οὔτε πενιχρὰ εἶνε παρ' ἡμῖν, εἴτε ἐκ μερίμνης κυβερνητικῆς, εἴτε καὶ ἐξ ἀνωτέρας ἔτι προνοίας, ἡ πραγματοποίησις τῶν οἰκονομικῶν ὅρων τοῦ μεγάλου τούτου ἐθνικοῦ ἔργου δὲν εἶνε ἀδύνατος οὔτε δυσχερής. Ὑπολαμβάνω δὲ καθήκόν μου, δοθείσης τὴν στιγμὴν ταύτην τῆς εὐκαιρίας, νὰ ἀποτείνω καὶ ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου τὸ ἀσθενές μου φώνημα πρὸς τὰ γενναῖα τῆς Ἑλλάδος τέκνα, ἅτινα κεκοῦσι καθ' ἑκάστην τὸ βαλάντιον αὐτῶν εἰς τὰ θυλάκια τοῦ ἔθνους, καὶ νὰ ὑπομνήσω αὐτούς, ὅτι οὐδείς, ἀπολύτως οὐδείς, δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἐθνικώτερος, ὑψηλότερος καὶ εὐγενέστερος σκοπὸς χρηματικοῦ ἀφιερώματος τῆς συστάσεως ἐθνικοῦ θεάτρου ἐν Ἀθήναις. Ἂς ἐνθυμηθῇ ἕκαστος αὐτῶν ὁποίαν ἀπεκόμισεν ἄφατον ψυχικὴν ἡδονήν, ἐξερχόμενος δραματικῆς παραστάσεως, ἐκ τῶν τελείων ἐκείνων, ἃς μόνον ἐπὶ τῶν πρωτευόντων θεάτρων τῆς Ἑσπερίας δύναταί τις ν' ἀπολαύσῃ· ἂς ἀναλογισθῇ πόσον γλυκὺ ἦτο τὸ δάκρυ δι' οὗ ὕγρανε τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ ἡ δραματικὴ συγκίνησις, καὶ πόσον βαθεῖα καὶ ἀνεξίτηλος παρέμεινεν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ἡ ὡραία ἐκείνη ἐντύπωσις ἀληθοῦς καλλιτεχνικοῦ θεάματος· ἂς ἀναμνησθῇ, ὅτι ἡμεῖς οἱ ἐν Ἀθήναις, οἱ τοσοῦτον ἀφθόνως σιτιζόμενοι πάντα δυνατὸν καὶ ἀδύνατον πλακοῦντα τοῦ ξένου πολιτισμοῦ, πεινῶμεν ἔτι τοῦ ἀληθοῦς αὐτοῦ ἄρτου, διότι ἐγνωρίσαμεν μὲν καὶ ἐγεύθημεν le Jour et la Nuit καὶ τὴν Jolie Parfumeuse καὶ τὸν Boccace, ἀγνοοῦμεν δὲ καὶ ἀκούομεν μόνον ὡς μυθεύματα ἐκ χρόνων παλαιῶν τὴν *Μαρίαν Στουάρτην*, καὶ τοὺς *Ὀρατίους* καὶ τὰς *Σαβίνας*, καὶ πᾶν ὅ,τι ἄλλο καταλέγει μεταξὺ τῶν ἀριστουργημάτων αὐτῆς ἡ ὑγιὴς ξένη φιλολογία. Ἂς ἐνθυμηθῶσι ταῦτα, καὶ ἂν κρίνωσιν ἀξιώτερον τοῦ κόπου καὶ τοῦ χρήματος νὰ μορφώσωσιν Ἕλληνας μᾶλλον πολλοὺς ἢ σοφοὺς ὀλίγους, ἂν θέλωσι νὰ ταμιεύσωσιν οὐχὶ τὴν ἐφήμερον αὐτῶν φήμην ἐν ταῖς στήλαις τῶν ἐφημερίδων ἀλλὰ τὴν μνήμην καὶ τὴν εὐλογίαν αὐτῶν ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς Ἑλλάδος, ἂς μὴ λησμονήσωσι τὸ ἐθνικὸν θέατρον, ὅταν ἀποφασίσωσι καὶ πάλιν νὰ λύσωσι τὸ βαλάντιον αὐτῶν.

(Ἕπεται τὸ τέλος.) ΑΓΓΕΛΟΣ ΒΛΑΧΟΣ.

ΥΠΟ ΑΛΕΞΙΒΡΟΧΟΝ

Διήγημα.

Τὴν παρελθοῦσαν ἑβδομάδα εὑρισκόμην παρὰ τῷ φίλῳ μου Ξ*** ζωγράφῳ ἀσχολουμένῳ ἰδίως εἰς εἰκόνας μαχῶν. Ἐκαπνίζομεν συνδιαλεγόμενοι, ὅτε παρετήρησα ὅτι ὡς ἐκ τῆς συνομιλίας μας εἶχον λησμονήσει τὴν ὥραν.

— Χαῖρε, φίλε μου, τῷ εἶπον ἐγειρόμενος.

— Περίμενε μίαν στιγμήν, μοὶ ἀπήντησεν, ἐξέρχομαι μαζῆ σου.

Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἤρχισε πίπτουσα βροχή.

— Δὲν πέρνεις τὴν ὀμβρέλλα σου; τὸν ἠρώτησα βλέπων αὐτὸν ἕτοιμον ν' ἀναχωρήσῃ.

Μοὶ ἔνευσεν ἀποφατικῶς, ἐφόρεσεν ἕνα κηρωτὸν ἐπενδύτην καὶ ἐξήλθομεν.

Τῷ προσέφερα τὸν βραχίονά μου καὶ τὸ ἥμισυ τοῦ ἀλεξιβρόχου μου, ἀλλ' ἠρνήθη, προτιμῶν νὰ βαδίζῃ παρ' ἐμοὶ καὶ νὰ βρέχηται. Ἐπειδὴ ἐξεπλησσόμην δεὰ τὴν ἐπιμονήν του, καὶ προσεπάθουν νὰ τὸν προφυλάξω ἀπὸ τὴν βροχήν,

— Ὄχι, ὄχι, μοὶ εἶπε στενάζων, τὸ ἀλεξίβροχον μοῦ ἐπροξένησε μέγα κακόν.

Ἐγὼ ἐγέλασα.

— Γελᾷς; εἶπε σχεδὸν ὀργίλως.

— Ναί, γελῶ μὴ δυνάμενος νὰ ἐννοήσω τί κακὸν δύναται νὰ προξενήσῃ ἀβλαβὲς καὶ ὠφέλιμον ἀντικείμενον, τὸ ὁποῖον μᾶς προφυλάσσει ἀπὸ τὴν βροχήν, καὶ τὸ ὁποῖον τώρα βρέχει σέ.

— Ἂς μὲ βρέχῃ, εὐχαριστοῦμαι δι' αὐτό. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὸ κακὸν τὸ ὁποῖον μοῦ ἐπροξένησεν, ἄκουσον καὶ θὰ κρίνῃς καὶ σὺ ὁ ἴδιος.

— Ἔλα πλησιέστερα, ἀλλέως θὰ χάσω τὸ ἥμισυ τῶν λόγων σου.

Ἐνδίδων εἰς τὴν παρατήρησιν ταύτην μὲ ἔλαβεν ἐκ τοῦ βραχίονος, ἐξηκόντισε κατὰ τοῦ ἀλεξιβρόχου τελευταῖον βλέμμα μίσους καὶ ἐξηκολούθησε·

— Πρό τινων ἀκόμη ἡμερῶν εἶχον ὡς γείτονα νεάνιδα κατοικοῦσαν μετὰ τῶν γονέων της ἀπέναντι τῆς οἰκίας μου. Τὴν εὕρισκον ὡραίαν. Δὲν ἦτο ἐκτακτος καλλονή· οὔτε μὲ τὴν θεὰν Ἄρτεμιν ὡμοίαζεν, οὔτε ἦτο δεκάτη μοῦσα· ἦτον ὅμως ἀξιέραστος, νεωτάτη, ὑγιεστάτη, νοημονεστάτη, γυνὴ τέλος ἐξ ἐκείνων αἱ ὁποῖαι καθί-

σταται καλαὶ σύζυγοι καὶ καλαὶ μητέρες. Διὰ μαγνητικῆς ἕλξεως ὀσάκις ὁ εἷς ἐξ ἡμῶν ἐπλησίαζεν εἰς τὸ παράθυρον ἐπέσυρε πάντοτε τὸν ἄλλον. Ἐκ τοῦ μέρους τούτου ἀντηλλάσσομεν βλέμματα ἐν τῷ κρυπτῷ καὶ οὐδὲν περιπλέον. Καθὼς εἰξεύρεις, ὅταν τις ἀγαπᾷ, εἶναι ἀδέξιος.

— Λοιπόν, ἠγαπᾶσθε;

— Εἶμαι περὶ τούτου βέβαιος. Ἐσπέραν τινὰ, πρὸ δύο περίπου μηνῶν, ἔβρεχε καὶ ἐβάδιζον κρατῶν ἀλεξίβροχον. Μετ' ὀλίγον ἡ βροχὴ ἐγένετο ῥαγδαία καὶ ἠναγκάσθην νὰ καταφύγω ὑπὸ μίαν αὐλόθυραν. Ἀλλὰ μόλις σταθεὶς ὑπ' αὐτὴν τί βλέπω; τὴν γειτόνισσάν μου περιμένουσαν νὰ περάσῃ ἡ βροχή. Φαντάσου τὴν ἔκπληξιν καὶ τὴν χαράν μου. Ἐκείνη ἐξέφρασε μετὰ χάριτος τὴν εὐαρέσκειάν της δι' αὐτὸν τὸν κακὸν καιρόν, ὁ ὁποῖος τὴν ἠνάγκαζε ν' ἀργοπορήσῃ, διότι ἦτο σχεδὸν ἡ δεκάτη ὥρα. Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἡ βροχὴ ὠλιγόστευσε. Τὴν παρεκάλεσα νὰ δεχθῇ τὸ ἀλεξίβροχον καὶ τὸν βραχίονά μου, καὶ τῇ ἐπρότεινα νὰ τὴν ὁδηγήσω εἰς τὴν οἰκίαν της. Φαντάσου τὸν Παῦλον καὶ τὴν Βιργινίαν. Καθ' ὁδὸν μοὶ ἐξήγησε διατί εὑρίσκετο μόνη καὶ κατὰ τοιαύτην ὥραν. Ὁ πατήρ της τὴν εἶχεν ὁδηγήσει παρά τινι ἀσθενεῖ θείᾳ της διὰ νὰ δειπνήσῃ, ἀλλ' *ὅταν ἐπρόκειτο ν' ἀναχωρήσῃ, οὐδεὶς εὑρέθη* ἐκεῖ νὰ τὴν συνοδεύσῃ οὔτε ἡ ὑπηρέτρια οὔτε δύο συγγενεῖς εἰς τοὺς ὁποίους ἐβασίζετο. Τότε ἀπεφάσισε νὰ ἐπιστρέψῃ μόνη.

Πύχαρίστουν τὴν τύχην μου. Τὸ σκότος καὶ ἡ ἐρημία τῆς ὁδοῦ μοὶ ἔδωκεν ὀλίγον θάρρος καὶ τῇ ὡμολόγησα ὅτι τὴν ἠγάπων καὶ ὅτι ἐπεθύμουν νὰ τὴν νυμφευθῶ. Δι' ἀγνῆς ἀπαντήσεως ἐξ ἐκείνων, αἱ ὁποῖαι οὔτε ναὶ λέγουσιν οὔτε ὄχι, καὶ τῶν ὁποίων τὸ μυστικὸν κατέχουσι γυναῖκές τινες, μοὶ ἔδωκε νὰ ἐννοήσω ὅτι ἡ καρδία της συνεννοεῖτο μετὰ τῆς ἰδικῆς μου. Ἐνῷ συνδιελεγόμεθα, ἐθαύμαζον τὴν εἰλικρίνειαν καὶ τὴν ἀγνότητα τῆς νέας. Ἐφθάσαμεν, καὶ τὴν ἀπεχαιρέτισα κατενθουσιασμένος, ἀλλὰ τότε μόνον παρετήρησα ὅτι εἶχον λησμονήσει τὸ οὐσιωδέστερον· δηλαδὴ τὴν ἐξεύρεσιν καταλλήλου μέσου διὰ νὰ παρουσιασθῶ εἰς τὴν οἰκίαν. Ἐν τούτοις ἔμαθον τὸ ὄνομά της· εἴξευρα ὅτι ὠνομάζετο Εὐγενία.

Τὴν ἐπιοῦσαν ὅταν ἐπανήλθομεν εἰς τὸ παράθυρον ὑπῆρχέ τι πλειότερον εἰς τὰ βλέμματά μας, ἀλλ' οὐδεμίαν εἴχομεν κάμει πρόοδον ὡς πρὸς τὸν σκοπὸν τῶν ἐλπίδων μας.

Ἐζήτουν τινὰ ὅπως μὲ παρουσιάσῃ παρὰ τῇ οἰκογενείᾳ· ἀλλ' οὐδένα εὗρον, καὶ ἠναγκάσθην νὰ περιμείνω. Οὕτω παρῆλθεν ἀρκετὸς καιρός.

Ἡμέραν τινὰ καθ' ἣν περιεπάτουν κρατῶν κατὰ τὸ σύνηθες αὐτὴν τὴν μηχανήν, ἡ ὁποία προφυλάσσει τὸ πρόσωπον, ἀλλὰ βρέχει τὴν ῥάχιν καὶ τοὺς πόδας, παρετήρησα βαδίζουσαν ὀλίγα βήματα πρὸ ἐμοῦ μικρὰν κυρίαν, φιλαρέσκως ἐνδεδυμένην, ἥτις ἐφαίνετο φοβουμένη μὴ βρέξῃ τὰ ἐνδύματά της. Ἐκ φιλανθρωπίας, ἐκ φιλοφροσύνης, ἐξ εὐγενείας, ὅπως ἀγαπᾷς, ἐπροχώρησα πρὸς αὐτὴν καὶ τῇ προσέφερα τὸ ἀλεξίβροχόν μου. Ἡ γυνή, μελαγχροινή, εὐτραφής, καὶ ὡραία ἀκόμη, καίτοι ἡλικιωμένη, ἐδέχθη τὴν προσφοράν μου, μετὰ δὲ ὀλιγόστιγμον συνδιάλεξιν ηὐχαρίστησα καὶ πάλιν τὴν τύχην...

— Τὸ ἀλεξίβροχον...

— Τὴν τύχην, ἐπανέλαβεν ὁ ζωγράφος, διότι ἡ μικρὰ ἐκείνη γυνὴ ἦτο... μάντευσε ποία;

— Ἡ μητέρα τῆς γειτόνισσάς σου.

— Ἀκριβῶς. Ἡ πρώτη ἐντύπωσίς μου ὑπῆρξεν εὐνοϊκή, ἐτόλμησα καὶ τῇ ἐξωμολογήθηκα τὸν ἔρωτά μου. Ἡ σύντροφός μου μοὶ εἶπεν ὅτι μὲ εἶχε παρατηρήσει, εἶχε σχηματίσει περὶ ἐμοῦ τὴν καλλιτέραν ἰδέαν, παρετήρησε τὰ βλέμματά μου ἐκ τοῦ παραθύρου, ἀλλὰ μοὶ ὡμολόγησεν ὅτι τὰ ἐξέλαβεν ὡς ἀπευθυνόμενα πρὸς αὐτήν. Τέλος γελῶσα ἐφέρετο πρός με ὡς πρὸς μέλλοντα γαμβρόν, καὶ μ' ἐβαυκάλιζε μὲ χρυσᾶς ἐλπίδας, ὅταν αἴφνης, κρυπτόμενοι οὕτως ὑπὸ τὸ ἀλεξίβροχον, ἠκούσαμεν εἰς δύο βημάτων ἀπόστασιν ἀφ' ἡμῶν τὰς λέξεις ταύτας ἀπαγγελθείσας *διὰ βροντώδους φωνῆς*·

— Ὡραῖα! ἐξαίρετα! μὴ στενοχωρεῖσθε!...

Ἀνύψωσα τὸ ἀλεξίβροχόν μας καὶ εἶδον ἱστάμενον ἐνώπιόν μας μὲ τοὺς βραχίονας ἐσταυρωμένους καὶ φράσσοντα πρὸς ἡμᾶς τὸν δρόμον πελώριον ἄνδρα, παρασημοφόρον, ἑβδομήκοντα περίπου ἐτῶν καὶ παράστημα ἔχοντα στρατιωτικόν.

— Ὁ σύζυγός μου! εἶπεν ἡ μικρὰ γυνή.

— Κύριε, μοὶ εἶπεν ὁ κολοσσός, εἶμαι πρώην συνταγματάρχης τῶν δραγόνων καὶ σοῦ ζητῶ ἱκανοποίησιν· μολονότι δὲ βρέχει, θὰ εὕρωμεν καμμίαν γωνίαν διὰ νὰ κτυπηθῶμεν.

— Μὰ τὴν ἀλήθειαν, συνταγματάρχα, ἀπήντησα, ἂν ἡ ἐπιθυμία μου τοῦ νὰ προφυλάξω τὴν κυρίαν ἀπὸ τὴν βροχὴν εἶνε προσβολὴ ἀπαιτοῦσα αἷμα, εἶμαι εἰς τὰς διαταγάς σας.

— Πολὺ καλά, εἶπεν ὁ γέρων στρατιωτικός λαμβάνων τὴν χεῖρά μου καὶ θλίβων αὐτὴν τόσον δυνατά, ὥστε παρ' ὀλίγον νὰ τὴν συντρίψῃ.

— Ἐξεύρεις περὶ τίνος πρόκειται; εἶπεν ἡ σύντροφός μου.

— Καλά! καλά! ἐτονθόρυσεν ὁ γέρων.

— Λοιπόν, ἐξηκολούθησεν ἡ σύζυγος, ὁ κύριος μὲ ἀπήντησε, μ' ἐπροφύλαξεν ἀπὸ τὴν βροχήν, καὶ μοῦ ἐζήτει τὴν χεῖρα τῆς Εὐγενίας μας.

— Τότε ἔπρεπε, νέε, νὰ τὸ εἰπῇς αὐτό.

— Ἀλλὰ πῶς νὰ σοῦ ὁμιλήσῃ; προσέθηκεν ἡ σύντροφός μου.

— Ἔχω τὸν λόγον σου, κύριε, ὅτι ὅλα αὐτὰ εἶνε ἀληθινά;

— Σᾶς ὁρκίζομαι, συνταγματάρχα, ὅτι εἶνε ἡ μόνη ἀλήθεια!

Φαίνεται ὅτι ὁ πατὴρ μὲ ἤθελε τῆς ἀρεσκείας του, διότι ἐπανέλαβεν ἐξακολουθῶν νὰ μοῦ συντρίβῃ τοὺς δακτύλους.

— Σὲ πιστεύω· εἶσαι καλὸς νέος καὶ σὲ θεωρῶ ὡς ἄνθρωπον τίμιον. Ἂς ἴδωμεν· ποῖος εἶσαι; τί κάμνεις;

— Εἴμεθα γείτονες, συνταγματάρχα μου. Ἂν δὲ λάβητε τὸν κόπον ν' ἀναβῆτε, θὰ μοῦ κάμετε τὴν τιμὴν νὰ ἐπισκεφθῆτε τὸ ἐργαστήριόν μου.

— Τί ἐργαστήριον;

— Τῆς ζωγραφικῆς.

— Ἄ! εἶσαι ζωγράφος;

— Ναί, ζωγράφος μαχῶν.

— Μαχῶν! Μὰ τὸν διάβολον, φίλε μου, εἶπε συντρίβων δυνατὰ τὴν χεῖρά μου, χαίρω, τῇ ἀληθείᾳ, διότι σᾶς ἐγνώρισα!

Ἀνεβήμεν. Ὁ συνταγματάρχης, ἰδὼν τὰς εἰκόνας μου αἱ ὁποῖαι τῷ ὑπενθυμίζον ἀρχαίας μάχας, ἔστη, θωπεύων τὰ πάντα διὰ τοῦ βλέμματος. Ἠνώρθωσε τὸ ὑψηλὸν αὐτοῦ ἀνάστημα, δάκρυ δ' ἀνέβλυσεν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν του. Αἴφνης ὡσεὶ μαγνητισθεὶς δεινῶς ὑπεμείνθη εἰς μίαν εἰκόνα, τὴν ὁποίαν τότε εἰργαζόμην· ἦτο ἡ μάχη τῆς Μόσχας. Τὴν παρετήρησεν ἐνθουσιωδῶς ἐπί τινας στιγμὰς εἶτα δ' ἀνέκραξεν·

— Εὖγε! αὐτὸ εἶναι! Οἱ Ῥῶσσοι σχηματίζουν τετράγωνον. Τὸ ἐλαφρὸν ἱππικὸν προσβάλλει τὰ πλευρὰ τοῦ τετραγώνου. Ἄ! ναί! Ἔπειτα προσβάλλεται τὸ τετράγωνον καὶ κατὰ μέτωπον καὶ διαλύεται, γίνεται σκόνι! Ἤμην ἐκεῖ... ἰδοὺ καὶ οἱ δραγόνοι!...

Ἔστη εἰσέτι στιγμάς τινας ἔμπροσθεν τῆς εἰκόνος εἶτα δὲ στραφεὶς πρός με·

— Ἔχω, εἶπε, πολὺν καιρὸν νὰ εὐχαριστηθῶ τόσον πολὺ ὅσον σήμερον. Εἶσαι ὁ ἄνθρωπός μου· ἡ θυγάτηρ μου εἶνε ἰδική σου καθὼς καὶ ἐγώ.

Τὴν φορὰν ταύτην μ' ἐνηγκαλίσθη, καὶ ἄνευ τῆς κραυγῆς τὴν ὁποίαν ἐξέβαλον ἀδιστάκτως θὰ μ' ἔπνιγε.

— Τώρα, ἐπανέλαβεν, ἂς ὁμιλήσωμεν καὶ διὰ τὴν ὑπόθεσίν μας. Δίδω εἰς τὴν Εὐγενίαν προῖκα σαράντα χιλιάδες φράγκα, καὶ φυλάττω διπλάσια διὰ νὰ τὰ ἔχῃ ἀργότερα. Εἶσαι εὐχαριστημένος;

— Ὦ! συνταγματάρχα μου! εἶπον περιχαρής. Ἀλλά, προσέθηκα, ἀφήσατέ με νὰ σᾶς εἰπῶ...

— Τὴν θέσιν σου;... Κερδίζεις τὰ πρὸς τὸ ζῆν;

— Περίπου ἓξ χιλιάδες φράγκα κατ' ἔτος.

— Διάβολε! τότε θὰ εἶσαι πλουσιώτερος ἀπὸ ἡμᾶς. Ἓξ καὶ δύο κάμνουν ὀκτώ. Θὰ ἔχετε εἰσόδημα ὀκτὼ χιλιάδων φράγκων. Εἰς ἡμᾶς δέ, μὲ τὴν σύνταξίν μας, προσέθηκεν ἀποτεινόμενος πρὸς τὴν σύζυγόν του, θὰ μᾶς μείνουν ἀκόμη περίπου ἑπτὰ χιλιάδες. Εἶναι περισσότερα ἀφ' ὅσα μᾶς χρειάζονται, δὲν εἰν' ἔτσι, κυρία; Θὰ εἴμεθα ὅλοι εὐτυχεῖς ὡς θεοί.

Ἠθέλησε νὰ μ' ἐναγκαλισθῇ ἐκ νέου, ἀλλ' ἀπέφυγον τὸν ἐναγκαλισμόν, καὶ τῷ ἔτεινα καὶ τὰς δύο χεῖρας.

— Εἴμεθα σύμφωνοι, εἶπε σείων με. Βέβαια ἡ Εὐγενία δὲν θὰ ἐναντιωθῇ. Ὅσον ὅμως ἄφορᾷ τὴν εἰκόνα σου, ἐξηκολούθησε στρεφόμενος διὰ τελευταίαν φορὰν πρὸς τὴν εἰκόνα, εἶνε ἀληθινὸν ἀριστούργημα, ἀλλά...

— Τί λοιπόν;

— Δὲν κάμνεις τοὺς Ῥώσσους σου ἀρκετὰ ἀσχήμους...

Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης εἶχον ἐλευθέραν τὴν εἴσοδον εἰς τὴν οἰκίαν, σχετιζόμενος δὲ μετὰ τῶν γειτόνων μου τοὺς ἑξετίμων καθ' ἑκάστην περισσότερον. Ὁ γέρων στρατιωτικὸς ἦτο ἄνθρωπος ἐξαίρετος. Ἡ σύζυγός του παρὰ τὴν φιλαρέσκειαν αὐτῆς, ἦτο καλὴ καὶ εὐχάριστος. Ἡ Εὐγενία ἦτο ἄγγελος. Ὁ συνταγματάρχης ἤρχετο συνεχῶς εἰς τὸ ἐργαστήριόν μου, κατὰ πᾶσαν δ' ἐπίσκεψίν του, καίπερ ἐνθουσιῶν διὰ τὴν ἐργασίαν μου, ἐπανελάμβανε πάντοτε·

— Λαμπρά, θαυμάσια! νομίζει τις ὅτι τὰ πρόσωπα εἶνε ζωντανά! ἀλλὰ δὲν κάμνεις τοὺς Ῥώσσους σου ἀρκετὰ ἀσχήμους.

Ὅπως τὸν εὐχαριστήσω ἠφάνισα τοὺς δυστυχεῖς Ῥώσσους· δὲν τοὺς εἶχον ὡραίους, ἤδη δὲ τοὺς ἔκαμνον δυσειδεῖς, φρικτὰ δυσειδεῖς, εἰς τρόπον ὥστε κατέστρεψα τὴν εἰκόνα μου. Ἀλλ' ἀδιάφορον· εὑρισκόμην εἰς τὸν τρίτον οὐρανόν, καθ' ἑκάστην δὲ ἐπλησίαζα εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας...

— Ἀλλά, φίλτατέ μου, εἶπον πρὸς τὸν ζωγράφον, ὅλη αὐτὴ ἡ ἱστορία δὲν μοῦ φαίνεται δυσάρεστος, ἕως ἐδῶ δὲ εὑρίσκω ὅτι τὸ ἀλεξίβροχον ὑπῆρξε διὰ σὲ εἶδος προστάτου ἀγγέλου.

— Ἄ! μόνον τοῦτο βλέπεις σύ, καὶ ὅμως τὸ τέλος συμπληροῖ τὸ ἔργον, καὶ θὰ ἴδῃς πῶς τὸ ἔργον συνεπληρώθη. Ἦτο πέμπτη καὶ ἐπρόκειτο νὰ γείνῃ ὁ γάμος μου· τὸ πρόσεχες σάββατον. Καὶ τὴν πέμπτην αὐτὴν ἔβρεχεν, ἐγὼ δὲ ἐκαλυπτόμην πάντοτε μὲ αὐτὸ τὸ κατηραμένον ἐργαλεῖον, τὸ ὁποῖον μοὶ ἔγεινε τόσον προσφιλές. Εἶχον κάμει τελευταίας τινὰς ἀγοράς, καὶ ἐβάδιζον βεβρεγμένος ἔξωθεν ἀλλ' ἐσωτερικῶς εὐτυχής, ὅταν αἰσθάνωμαι μίαν χεῖρα στηριζομένην ἐλαφρῶς ἐπὶ τοῦ βραχίονός μου. Ταυτοχρόνως γλυκεῖα φωνὴ μοὶ ἔλεγε·

— Κύριε, κύριε, σᾶς παρακαλῶ...

Παρετήρησα τὴν σύντροφόν μου. Ἦτο ὡραιοτάτη νεᾶνις, ἀλλ' ἐξ ἐκείνων αἱ ὁποῖαι ἐκήρυξαν διαζύγιον μὲ τὴν ἀρετήν.

— Κύριε, ἐξηκολούθησε προσκολλωμένη εἰς τὸν βραχίονά μου καὶ πηδῶσα παρ' ἐμοί, κύριε, εἶσθε εὐγενής, φαίνεσθε ὅτι εἶσθε εὐγενής... λαμβάνετε ὑπὸ τὴν προστασίαν σας τὸ ὑπόκειμενόν μου καὶ τὴν *τοαλέττταν* μου; ... τὴν ἐφόρεσα σήμερον διὰ πρώτην φοράν... Ἀλλά, τέλος, ἀδιαφορῶ διὰ τὴν *τοαλέττταν* μου, θὰ ἔχω ὅμως τὴν εὐχαρίστησιν νὰ περιπατήσω ὀλίγον μαζῆ σας.

Δὲν ἐδυνάμην ν' ἀπωθήσω αὐτὴν τὴν γυναῖκα καὶ νὰ τὴν ἀφήσω ἐκτεθειμένην εἰς τὴν βροχὴν καὶ τὸν ἄνεμον. Ἐξηκολουθοῦμεν συμβαδίζοντες· ἐκείνη ἐκελάδει, ἐμυκτήριζε τὰ πάντα, ἐγὼ δὲ δὲν ἠδυνάμην νὰ μὴ μειδιάσω ἀκούων τὰς εὐφυολογίας της... Πλήν, φεῦ! ἐνῷ ἐκάμπτομεν μίαν ὁδόν, παρατηρῶ εἰς ἀπόστασιν δέκα βημάτων ἀπ' ἐμοῦ ποῖον;... μάντευσε...

— Τὸν μέλλοντα πενθερόν σου;

— Ὄχι μόνον αὐτόν, ἀλλὰ καὶ τοὺς τρεῖς, τὸν συνταγματάρχην, τὴν σύζυγόν του καὶ τὴν Εὐγενίαν ἐρχομένους πρὸς τὸ μέρος μου ὡς νὰ ἐξεφύτρωσαν ἀπὸ τὴν γῆν. Ἐτίναξα τὸν βραχίονά μου ὅπως ἀπαλλαγῶ τῆς συντρόφου μου, ἀλλ' ἐκείνη ὄχι τόσον ἐκ τοῦ φόβου τῆς βροχῆς ὅσον ἐκ διαβολικῆς κακεντρεχείας ἐκρεμάσθη καὶ περιεπλέχθη τοσοῦτον ἰσχυρῶς περὶ τὸν βραχίονά μου, ὥστε ἠναγκάσθην νὰ σταματήσω ἀμηχανῶν. Ἐν τούτῳ τῷ μεταξύ ἡ οἰκογένεια ἐπλησίαζε, μὲ ἀνεγνώρισεν, ἐποίησεν ἓν κίνημα, ἔστη πρὸς στιγμήν, καὶ ἐξηκολούθησε βαδίζουσα πρὸς συνάντησίν μου. Τότε ἐνῷ διέβαινον πλησίον μου ὁ συνταγματάρχης ἀναστείλας τοὺς ὤμους μὲ παρετήρησεν ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν, ἡ σύζυγός του μοὶ ἀπηύθυνε περιφρονητικώτατον μορφασμόν, ἡ δὲ Εὐγενία ἠρυθρίασε καὶ ἔκυψε πρὸς τὴν μητέρα της. Εἶτα ἀπεμακρύνθησαν καὶ οἱ τρεῖς, χωρὶς νὰ στραφῶσιν. Ἔστην ὡσεὶ ἀπολιθωθείς.

— Εἶξεύρεις τί μοῦ ἔκαμες; εἶπον πρὸς τὴν νέαν.

— Σοῦ ἔκαμα λοιπὸν τίποτε;

— Κατέστρεψες τὸν γάμον μου.

— Καὶ παραπονεῖσαι δι' αὐτό, ἀχάριστε!....

Προσεπάθησα καὶ πάλιν νὰ ἀπαλλαγῶ.

— Ὅσον δι' αὐτό, ὄχι! εἶπεν ἡ σύντροφός μου κρατοῦσα με σφιγκτά· εἶσαι ἀλεξίβροχόν μου καὶ εἰς τὴν ζωὴν καὶ εἰς τὸν θάνατον.

Ἔκλεισα ὁρμητικῶς τὸ κατηραμένον ἐργαλεῖον, τὸ συνέτριψα ἐπὶ τῶν γονάτων μου καὶ τὸ ἐξεσφενδόνησα εἰς τὸ μέσον τῆς ὁδοῦ· ἡ βροχὴ ἔπιπτε ῥαγδαία.

— Ἐγὼ σὲ σώζω καὶ σὺ μὲ πνίγεις! ἀνέκραξεν ὁ δαίμων μου καταλείπων με καὶ καγχάζων. Καὶ ἀπεμακρύνθη ταχέως.

Ἔτρεξα παρὰ τῷ συνταγματάρχῃ, ἀλλ' ἡ θύρα τῆς οἰκίας του ἦτο κλειστή. Ἔμεινα εἰς τὸν οἰκόν μου ἐλπίζων ὅτι θὰ ἤρχετο νὰ μοῦ ζητήσῃ ἐξηγήσεις. Ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ταύτῃ ἤρχισα νὰ μεγεθύνω ἔτι μᾶλλον τὸ στόμα καὶ τὴν μύτην τῶν κοζάκκων μου, ἀλλ' οὐδεὶς ἦλθε. Δὲν εἶδον πλέον ψυχὴν ζῶσαν οὔτε ἔξω οὔτε εἰς τὰ παράθυρα. Μετῴκησαν ἐν ἀγνοίᾳ μου χωρὶς ν' ἀφήσουν τὴν διεύθυνσίν των. Ἡ Εὐγενία, ὁ πατήρ της, ἡ μήτηρ της, ἦσαν πεπεισμένοι ὅτι ἡ γυνὴ ἐκείνη ἦτο ἐρωμένη μου, καὶ ὅτι μὲ κατέλαβον ἐξ ἀπροόπτου... Καὶ πῶς ν' ἀποδείξω πρὸς αὐτοὺς τὸ ἐναντίον;...

Ἐννοεῖς, τώρα; εἶπεν ὁ ζωγράφος, ἀπομακρυνόμενος ἀπὸ τὸ ἀλεξίβροχόν μου καὶ ἐκτιθέμενος μετὰ πικρᾶς χαρᾶς εἰς τὴν βροχήν.

(Ἐκ τοῦ γαλλικοῦ.)

Η ΥΓΙΕΙΝΗ ΤΗΣ ΚΑΛΛΟΝΗΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

Ὁ ὑγιὴς εἶνε σχεδὸν ὡραῖος.—Ἡ καλλονὴ εἶνε μέγα καὶ ὡραῖον πρᾶγμα. — Ὀλίγα περὶ τῆς μεταφυσικῆς τῆς αἰσθητικῆς. — Κάθοδος εἰς ταπεινότερον ἔδαφος. — Πᾶσα ἡλικία ἔχει τὴν ἰδίαν αὐτῆς καλλονήν. — Οἱ κλάδοι τοῦ φοίνικος καὶ αἱ πεῦκαι. — Ἕκαστος ἂς μένῃ εἰς ἣν ἐτάχθη θέσιν.

E pure la civiltà richiede che il bello si congiunga col vero.

Καὶ ὅμως ὁ πολιτισμὸς ἀπαιτεῖ, ὅπως τὸ ὡραῖον συνδυάζηται μετὰ τοῦ ἀληθοῦς.

(Gioberti.)

La beauté me fait du bien en étant belle.

Ἡ καλλονὴ μὲ εὐεργετεῖ περικαλλὴς οὖσα.

(Victor Hugo.)

Ὅστις εἶνε ὑγιής, οὗτος διέτρεξεν ἤδη περισσότερον τοῦ ἡμίσεος τοῦ δρόμου, τοῦ φέροντος πρὸς τὴν καλλονήν. Πᾶσαι δὲ αἱ ὑγιειναὶ συμβουλαί, αἱ διδάσκουσαι τὸ ὑγιεινῶς τρώγειν, τὸ ὑγιεινῶς οἰκεῖν καὶ τὸ ὑγιεινῶς ἐνδύεσθαι συντελοῦσι καὶ πρὸς τὴν ἀπόκτησιν τῆς καλλονῆς.

Πᾶν πλάσμα ἐξελθὸν ὑγιὲς ἀπὸ τῶν χειρῶν τῆς φύσεως εἶνε ὡραῖον, καὶ ἐντὸς αὐτοῦ μειδιᾷ ἡ ζωή. Πᾶσα δ' ἀντίθεσις, πᾶσα βλάβη, πᾶν κακὸν τὸ ὁποῖον ἐπιβάλλει τὸν πόνον ἢ προσβάλλει τὸ πλάσμα τοῦτο, καθιστᾷ αὐτὸ ἄσχημον. Διὸ ἡ ἀσχημία εἶνε πάντοτε ἀρρωστία ἢ τερατωδία, εἶνε πάντοτε ἀποπλάνησις πράγματος ἐξερχομένου τοῦ ἰδίου αὐτοῦ κύκλου, ἤτοι τοῦ φυσικοῦ αὐτοῦ τύπου. Πᾶν πλάσμα δὲ αἰσθάνεται τὴν ἀκοσμίαν τῆς ἀσχημίας, καὶ δι' ὅλων τῶν προσπαθειῶν, ἐναγωνίως, ἀκατασχέτως τείνει εἰς τὸ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸν κύκλον τῆς ἰδίας ἑαυτοῦ καλλονῆς.

Πᾶν τὸ μετέχον ζωῆς ἐπιζητεῖ τὸ ὡραῖον, ὁ δὲ ἄνθρωπος καὶ ἐπιζητεῖ καὶ δημιουργεῖ αὐτό. Εἰς τὴν μυστηριώδη ἐκείνην κίνησιν τὴν ἀνυψοῦσαν πρὸς τὸ βέλτιον ὅλα τὰ δημιουργήματα τὸ ἄσχημον ἐπιζητεῖ τὸ ὡραῖον καὶ γίνεται ὀλιγώτερον ἄσχημον, τὸ δὲ ὡραῖον ἐπιζητεῖ πάλιν τὸ ὡραῖον καὶ πολλαπλασιάζει αὐτό, ἐνῷ τὸ καθ' ἑαυτὸ τερατῶδες ἀποθνήσκει, διότι εἶνε καταδεδικασμένον τάχιον ἢ βράδιον εἰς τὴν στείρωσιν. Εἰς τὸν γιγάντειον ὁρίζοντα τοῦ σύμπαντος αἱ παραβλῶπες, οἱ ἀνάπηροι, οἱ δύσμορφοι ἀποτελοῦσιν ὡσεὶ μικρὰν κηλίδα ἐπὶ τοῦ προσώπου ὡραίας γυναικός, ὡσεὶ στίγματα ἐπὶ τοῦ δίσκου τοῦ ἡλίου. Ἀλλ' ὅπως οἱ πλανῆται καὶ οἱ ἥλιοι τοῦ ἡμετέρου οὐρανοῦ τείνουσι πρὸς ἕνα ἥλιον μεγαλήτερον, τὸν ὁποῖον οὐδεὶς ποτε εἶδε, τοιουτοτρόπως οἱ χόρτοι καὶ τὰ δένδρα, τὰ ἔντομα καὶ οἱ ἄνθρωποι, ὁλόκληρος ὁ ὁμιλος τῆς ζώσης φύσεως, τείνουσι διὰ μέσου τῆς ἀλύσεως μυριάδων γενεῶν νὰ μεταδώσωσιν ὁμοῦ μετὰ τοῦ ἔρωτος καὶ τὴν λατρείαν τοῦ ὡραίου. Καὶ τὸ ὡραῖον εἶνε ὁ ἄγνωστος Θεὸς, πρὸς τὸν ὁποῖον διευθύνονται αἱ διάνοιαι καὶ αἱ καρδίαι, ἡ δύναμις καὶ ἡ σκέψις ὅλων τῶν ἀνθρώπων, ὅσοι γεννῶνται ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου πλανήτου.

Ἡ φύσις ἐποίησε τὸν ἄνθρωπον ἀκατέργαστον καὶ βρωμερόν. Ὁ πολιτισμός, ὅστις εἶνε ἡ τέχνη τοῦ ὡραίου, παρήγαγε τὴν Ἀφροδίτην τῆς Μήλου καὶ τὸν Ἀπόλλωνα τοῦ Belvedere [1].

Αἱ ἀνάγκαι τοῦ τρώγειν, τοῦ πίνειν, τοῦ κοιμᾶσθαι, ταχέως ἱκανοποιοῦνται, αὗτε πρὸς πλήρωσιν αὐτῶν ἤθελεν εἶναι ἀπολύτως χρήσιμος ἡ ἁτμάμαξα καὶ ὁ τηλέγραφος. Ἀλλὰ πρὸς κατάκτησιν τοῦ ὡραίου, τοῦ ὁποίου συλλαμβάνομεν τὴν ἔννοιαν καὶ τὸ ὁποῖον ποθοῦμεν, δὲν ἐξαρκοῦσιν ὅλαι μας αἱ ἐπιστῆμαι καὶ ὅλαι μας αἱ τέχναι. Διότι ὑπεράνω τοῦ θόλου τοῦ Ἁγίου Πέτρου καὶ ὑπεράνω τῆς εἰκόνος τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Ῥαφαήλου, ὑπεράνω τοῦ *Παραδείσου* τοῦ Δάντου καὶ τῆς *Πέμπτης Μαΐου* τοῦ Μαντζόνη, ὑπεράνω ὅλων τῶν καλλονῶν τούτων, διορῶμεν, ῥεμβάζομεν καὶ ποθοῦμεν καλλονὰς τελειοτέρας.

Ἡ δίψα τοῦ ὡραίου οὐδέποτε παρηγορεῖται. Τὸ ὡραῖον εἶνε ὁ ἄγνωστος ἥλιος πρὸς τὸν ὁποῖον βαδίζει ὁλόκληρος ἡ ἀναρίθμητος πληθὺς τῶν δημιουργημάτων. Καὶ αὐταὶ αἱ κατακτήσεις τοῦ ἀληθοῦς καὶ τοῦ ἀγαθοῦ δὲν γίνονται προσφιλεῖς, εἰ μὴ μόνον ὅταν ἔλαβον τὸ βάπτισμα τοῦ ὡραίου. Καὶ αὐταὶ αἱ μέγισται τῶν αἰσθήσεων ἡδοναὶ δὲν ποιοῦσι τὸν ἄνθρωπον εὐτυχῆ, εἰ μὴ μόνον ὅταν συνδυάζωνται μετὰ τοῦ παράγοντος καὶ δημιουργοῦντος ὡραίου, τοῦ μεταμορφοῦντος τὸ δίπουν ζῷον εἰς ἄνθρωπον σκεπτόμενον καὶ ἐλπίζοντα.

Ἕκαστον ὄν, ἐν ἀγνοίᾳ του, τείνει πρὸς τὸ ὡραῖον. Καὶ πᾶν ὡραῖον ἀντικείμενον εἶνε ὁ Βενιαμὶν τῆς φύσεως, ἥτις προστατεύει αὐτό, ὑπερασπίζεται αὐτό, καὶ εἰς τοὺς ἀγῶνας τῆς ζωῆς κατορθοῖ ὅπως τοῦτο ἐπιζῇ τῶν ἀδυνάτων καὶ δυσμόρφων δημιουργημάτων. Καὶ εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον τῶν βοτάνων καὶ τῶν ζώων ὁ Πάρις προσφέρει πάντοτε τὸ μῆλον εἰς τὸ ὡραιότατον πλάσμα. Ταῦτα πάντα ἀποτελοῦσιν ἀσυνείδητον οὕτως εἰπεῖν λατρείαν, τὴν ὁποίαν τὰ ὄντα προσφέρουσιν εἰς τὸν ἄγνωστον Θεόν.

Ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος εἶνε ὄχι μόνον ὁ υἱὸς τῆς φύσεως, ἀλλὰ καὶ ὁ ἐν ἐπιγνώσει διερμηνεὺς αὐτῆς. Πρωτεύων μεταξὺ τῶν ἱερέων τοῦ ὡραίου, ὁ ἄνθρωπος ἐπιζητῇ αὐτὸ ἀπανταχοῦ, εἰς τὰ ἔγκατα τῆς γῆς καὶ εἰς τοὺς οὐρανούς, εἰς τὸν κόσμον τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς τέχνης, εἰς τὸν κόσμον τῶν αἰσθημάτων καὶ τῶν σκέψεων, εἰς τὸν κόσμον τῶν χρωμάτων καὶ τῆς ἁρμονίας, παντοῦ ὅπου ἂν ἀνεγείρηται βωμὸς εἰς τὴν λατρείαν τοῦ ὡραίου. Φθάνει δὲ ὁ ἄνθρωπος μέχρι τοῦ σημείου νὰ εὑρίσκῃ τοὺς κανόνας τοῦ ὡραίου ἐξομοιούμενος πρὸς τὸν δημιουργόν.

—

Καὶ καθῆκον εἶνε παντὸς ἀνθρώπου ὄχι μόνον νὰ ἐπιζητῇ τὸ ὡραῖον ἐκτὸς ἑαυτοῦ, ἀλλὰ καὶ τὸ ποιεῖν ἑαυτὸν ὅσον ἔνεστιν ὡραῖον. Εἰς τὴν ἀκατάσχετον ἀνάγκην τῆς φύσεως τεινούσης πρὸς τὸ βέλτιον, ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ προσθέτῃ καὶ τὴν ἰσχυροτάτην βοήθειαν τῆς διανοίας του καὶ τῆς πείρας του. Οὗτος πρέπει νὰ γνωρίζῃ τὸν ἴδιον ἑαυτοῦ τύπον, καὶ νὰ προσπαθῇ νὰ πλησιάζῃ τὸν τύπον τοῦτον ὅσον τὸ δυνατὸν πρὸς τὸν αἰώνιον τύπον τῆς καλλονῆς.

—

Πᾶς ἄνθρωπος γεννηθεὶς ὑπὸ τὸν ἥλιον ἔχει τὸν ἴδιον ἑαυτοῦ τύπον τῆς καλλονῆς, διάφορον ἐκείνου ὅλων τῶν ἄλλων ἀνθρώπων. Ἀλλὰ τὸ ἰδανικὸν τοῦ τύπου τούτου εἶνε πάντοτε ἀνώτερον ἡμῶν, κεῖται πάντοτε ὑπεράνω τῶν ἡμετέρων χειρῶν. Ἀνάγκη δὲ νὰ τηρῶμεν τὸν ἴδιον ἡμῶν τύπον καὶ νὰ πλησιάζωμεν αὐτὸν πάντοτε πρὸς τὸ ἰδανικὸν αὐτοῦ. Ἡ τελευταία πνοὴ τῆς ζωῆς ἡμῶν πρέπει νὰ ἦνε εἰς τελευταῖος πόθος πρός τι ὡραιότερον ἡμῶν, πρὸς ἕνα κόσμον καλήτερον τοῦ ἡμετέρου.

Πᾶς ἄνθρωπος κατέχει ἀκτῖνα τῆς ἀνθρωπίνης καλλονῆς. Οὐδεὶς δὲ τὰς κατέχει ἁπάσας. Ἐξαιρουμένων ὀλίγων ἀτυχῶν δυσμόρφων, καὶ δὴ ἀῤῥώστων, οὐδεὶς ἄνθρωπος εἶνε ἀπολύτως ἄσχημος. Ἕκαστος δ' ἔχει σπινθῆρά τινα πρὸς ὃν ἀνταποκρίνεται ἄλλο πλάσμα, σπινθῆρα συμπαθείας, ὅπως δύο πυγολαμπίδες πτερυγίζουσαι εἰς τὰ σκότη θερινῆς νυκτὸς ἀνταλλάσσουσιν ἐρωτικὰς ἐκδηλώσεις διὰ τῶν φωτεινῶν αὐτῶν ἀκτίνων.

Γυνή τις ἔχει τὴν χάριν, ἀλλὰ μειονεκτεῖ κατὰ τὸ μειδίαμα τῶν χειλέων. Ἀνήρ τις εἶνε Ἀπόλλων, ἀλλ' ὄχι Ἡρακλῆς. Εἶνε Ζεύς, ἀλλ' ὄχι Ἔρως. Ἕκαστος δὲ πρέπει νὰ καλλιέργῃ

[1] Ἀριστοτέχνημα τῆς ἑλληνικῆς γλυπτικῆς ἐν τῷ μουσείῳ τοῦ Βατικανοῦ ἐν Ῥώμῃ.

τὴν ἰδίαν ἑαυτοῦ καλλονήν, τὴν τῶν ἰδίων ἑαυτοῦ τέκνων, τὴν τῶν προσφιλῶν εἰς αὐτὸν προσώπων.

Ἡ θεραπεία αὕτη τῆς καλλονῆς δὲν εἶνε οὔτε ἑλληνικὴ τρυφηλότης, οὔτε ἀνατολικὴ φιληδονία, ἀλλ' ὑποταγὴ εἰς τοὺς ἁγιωτάτους τῆς φύσεως νόμους. Καὶ αὐτὸς ὁ Θεὸς ἀπέβαλε τοῦ ναοῦ τοὺς δυσμόρφους, οὔτε ἀνέχεται ἱερεῖς ἀναπήρους. Μὴ ἀξιοῦτε ἑπομένως νὰ ἔχητε ἐπιείκειαν ἀνωτέραν τῆς τοῦ Θεοῦ.

Ἀγαπᾶτε τὸ ὡραῖον, τὸ ὁποῖον εἶχε μία τῶν μεγίστων δυνάμεων τοῦ κόσμου, καὶ τὸ ὁποῖον ὁ Πλάτων, ὁ ἐν σοφοῖς σοφός, ἔθετεν εὐθὺς μετὰ τὴν ὑγείαν, ὅτε ἀπηρίθμει τὰ μέγιστα μεταξὺ τῶν ἀνθρωπίνων ἀγαθῶν. Εὐθὺς μετὰ τὴν ὑγείαν καὶ . . . πρὸ τοῦ πλούτου.

Μὴ προσλαμβάνετε ποτὲ δανείους ψευδεῖς καλλονάς, διότι τὸ ψεῦδος δὲν δύναται νὰ ἦνε ὡραῖον, καὶ ἐνθυμήθητε, ὅτι ἡ ἐν ἐπιγνώσει λατρεία τοῦ ἀγνώστου τούτου Θεοῦ εἶνε ἔργον ἁγωγῆς καὶ ἠθικῆς.

Ὁ ὡραῖος μεταδίδει περὶ ἑαυτὸν πολλὴν χαράν. Τὸ ὡραῖον πλάσμα βαδίζει πάντοτε περιβαλλόμενον ὑπὸ ἀκτινοβόλου αἴγλης, ἥτις παρηγορεῖ τοὺς προσβλέποντας εἰς αὐτὸ ὀφθαλμούς, καὶ ἐμπνέει ἀγάπην εἰς πάντας τοὺς ἔχοντας τὴν τύχην ν' ἀναπνέωσιν ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ κύκλου.

Ἐλεύσεται ποτε ἡμέρα, καθ' ἣν ἡ ἐπιστήμη θὰ διδάξῃ τὸ δημιουργεῖν ἀνθρώπους ὡραίους, ὅπως ἡ τέχνη διδάσκει τὸ κατεργάζεσθαι ἀγάλματα τοὐλάχιστον σύμμετρα. Ἀλλ' ἀπὸ τοῦδε ἡ ὑγιεινὴ προφυλάττει ἀπὸ πολλῶν τερατωδῶν ἐκτροπῶν, ἀπὸ πολλῶν ἀσχημιῶν, διδάσκει δὲ νὰ μεταδίδωμεν εἰς ἡμᾶς αὐτοὺς καὶ εἰς τὰ τέκνα ἡμῶν τὸ προσφιλές τῆς ὑγείας χρῶμα, τὸ ὁποῖον εἶνε ἤδη ἀληθὴς καλλονή. Περὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ ἰκριώματος ἐφ' οὗ στηρίζεται ὁ ἄνθρωπος, περὶ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς οὕτως εἰπεῖν τοῦ σκελετοῦ, θέλει φροντίσει ἡ ἐπιστήμη τοῦ μέλλοντος. Ἀλλ' ἡ σημερινὴ ἐπιστήμη καθιστᾷ ἡμᾶς κυρίους τοῦ δέρματος, τῶν βοστρύχων, τῶν ὀνύχων, ὁλοκλήρου εἰς ἕνα λόγον τῆς ἐξωτερικῆς περιφερείας τοῦ ἀνθρωπίνου περιβλήματος, τὸ ὁποῖον πρῶτον προσβάλλει τὸν ὀφθαλμόν, ὅτε θεωροῦμεν τὸν ἄνδρα καὶ τὴν γυναῖκα. Εἰς τὰς ὀλίγας σελίδας τοῦ βιβλιαρίου τούτου, καταβαίνοντες ἀπὸ τῶν ὑψηλῶν καὶ γαληνιαίων ἐκτάσεων τοῦ ἰδανικοῦ εἰς τὴν ταπεινὴν τῆς πρακτικῆς ἀτραπόν, θέλετε εὕρει πολλὰ παραγγέλματα πρὸς συντήρησιν τῆς φυσικῆς καλλονῆς ἢ καὶ πρὸς δημιουργίαν ταύτης. Θέλετε εὕρει ὅπλα ἀμυντικὰ κατὰ τῶν ἀπατηλῶν καλλονῶν, τὰς ὁποίας πλάττουσι τὰ *κοσμητικὰ* ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα δελεάζουσι μὲν τὴν ματαιότητα, κατασπαταλῶσιν ὅμως τὴν εὐεξίαν ἡμῶν.

Ἀποκρούετε τὴν καλλονὴν ἐκείνην, ἥτις δὲν εἶνε θυγάτηρ τῆς ὑγείας. Ἀποκρούετε τὴν καλλονὴν ἐκείνην, ἥτις εἶνε εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ἐργασίαν καὶ πρὸς τὴν ἠθικήν.

Ὁ ζητῶν τὴν καλλονὴν εἰς τὴν τετάρτην σελίδα τῶν ἐφημερίδων, ἢ εἰς τὸ κομμωτήριον, εἶνε ὅμοιος πρὸς τὸν ζητοῦντα ἀδάμαντας ἐντὸς κόπρωνος, ἢ ἀρετὰς ἐντὸς τῶν εἰρκτῶν. Οὗτος πρέπει νὰ μεταβάλῃ διεύθυνσιν καὶ ὁδόν, καὶ νὰ ζητήσῃ τὴν καλλονὴν εἰς τὰ βιβλία τῆς ὑγιεινῆς καὶ τῆς ἠθικῆς.

—

Ζητεῖτε πρὸ πάντων τὴν καλλονὴν ὅπου αὕτη εὑρίσκεται, καὶ λάβετε ὑπ' ὄψει, ὅτι ἐκφέρων τὴν παραγγελίαν ταύτην οὐδαμῶς κρύπτομαι ὄπισθεν ἑνὸς λογοπαιγνίου ἢ ἑνὸς λογογρίφου.

Εἰς τὸ εἰκοστὸν ἔτος μὴ θέλετε νὰ ἔχητε τὰς καλλονὰς τοῦ τριακοστοῦ, οὔτε εἰς τὸ τεσσαρακοστὸν ἀγωνιᾶτε διὰ νὰ ἦσθε περικαλλεῖς ὅπως κατὰ τὸ τριακοστόν. Πᾶσα ἡλικία ἔχει τὴν καλλονήν της, ὅπως ἔχει καὶ τὸν τύπον της. Δὲν ὑπάρχει μεγαλοφυΐα ἱκανὴ νὰ δημιουργήσῃ τὴν καλλονὴν ἐκτὸς τοῦ τύπου τῆς φύσεως. Δύναται τις νὰ πλαστογραφήσῃ, νὰ ὑποκριθῇ, δύναται ν' ἀνοίξῃ τὰ ἄδυτα τοῦ ναοῦ δι' ἀπάτης, ἀλλ' ἂς προσέξῃ ὁ ἱεροσυλος μὴ βιασθῇ νὰ ἐξέλθῃ μετ' αἰσχύνης.

—

Εἶνε τῷ ὄντι ὡραῖον τὸ βρέφος, τὸ ἐκ ῥόδων καὶ κρίνων θεῖον ἐκεῖνο δοκίμιον! Ὑπὸ τὸ ἀθῷον ἐκεῖνο μειδίαμα, ὑπὸ τὴν ῥοδοδάκτυλον ἠὼ ἡλίου ὅστις ἀκόμη δὲν ἀνέτειλε, κρύπτεται μέλλον τὸ ὁποῖον οὐδεὶς δύναται νὰ ἑρμηνεύσῃ, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ ὁποίου εἶνε ἐπιγεγραμμένη ἡ λέξις *ἄνθρωπος!* — Ἐν Χ (ἐν ἄγνωστον) ἀνθρώπινον, τὸ ὁποῖον ἤδη ἀγαπᾷ καὶ εἰσέτι δὲν μισεῖ! Ὁποία καλλονή!

—

Καὶ τὸ παιδίον, δὲν εἶνε καὶ ἐκεῖνο ὡραῖον; Ὁ ἥλιος τοῦ νοὸς δὲν λάμπει ἀκόμη διὰ τοῦ πυρίνου αὐτοῦ δίσκου ἐπὶ τοῦ ὁρίζοντος, ἀλλ' αἱ πρῶται ἀκτῖνες χρυσίζουσιν ἤδη τὰς κορυφὰς τῶν ἀπωτέρων ὀρέων. Καὶ καθ' ἑκάστην, περιμένεται μετὰ περιφόβου ἀγωνίας ἡ ἀνατολὴ τοῦ ἀστέρος. Καὶ ἐν τούτοις τὸ παιδίον ψελλίζει ἤδη τὴν γλῶσσαν τῆς ἀθωότητος. Εἶνε ἤδη δηκτικόν, ἀλλ' ὄχι εἰσέτι κακόβουλον. Κινεῖται ὡς θύελλα, ὡς πυροτέχνημα. Εἶνε ἐν ὂν ὅλον θέρμη, ὅλον χαρά, ὅλον ἀπερισκεψία. Εἶνε ἡλιος, ἤδη γενομένη ἡμέρα.

—

Καὶ ὁ νέος, δὲν εἶνε αὐτὸς ὁ θεὸς τῆς καλλονῆς; Δὲν εἶνε ὁ Ἀπόλλων τοῦ ἀνθρωπίνου Ὀλύμπου; Ὁ νέος εἶνε ἀκόμη περίχρυσος ὑπὸ τῆς ῥοδίνης ἠοῦς, ἀλλ' ἤδη περιφλεγὴς ὑπὸ τοῦ μεσημβρινοῦ ἡλίου καὶ εὐώδης ὑπὸ τῶν θερμῶν ἀρωμάτων τοῦ κήπου τῆς ζωῆς. Ἀληθῶς δὲν εἶνε οὗτος ζῶσα ἁρμονία ἰσχύος καὶ εὐκαμψίας, δυνάμεως καὶ χάριτος; Δὲν ἔχει τὴν ἀστραπὴν τῆς διανοίας καὶ τὴν λάμψιν τοῦ ἔρωτος; Δὲν ἔχει τοὺς κεραυνοὺς τοῦ Διὸς καὶ τὰ θελκτικὰ κάλλη τοῦ Ἀπόλλωνος; Δὲν εἶνε τὸ ὡραιότατον πλάσμα τῆς οἰκουμένης;

—

Καὶ ὁ μεσῆλιξ δὲν εἶνε καὶ αὐτὸς ὡραῖος; Ἡ γαληνιαία ἠρεμία τῆς εἰς ἑαυτὴν πεποιθυίας δυνάμεως, ἡ μεγαλοπρέπεια τῆς στάσεως, ἡ εἰς ἀνδριάντα μᾶλλον ἢ εἰς εἰκόνα ἁρμόζουσα καλλονή, ἡ εὐγενὴς ὑπερηφάνεια καὶ ἀξιοπρέπεια, τὸ θάρρος ἄνευ τοῦ θράσους, ἡ χάρις μετασχηματισθεῖσα εἰς δύναμιν, ταῦτα πάντα δὲν εἶνε τόσαι καλλοναὶ τοῦ θέρους τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς;

—

Καὶ τὸ γῆρας τοῦ ὑγιοῦς ἀνθρώπου δὲν εἶνε καὶ ἐκεῖνο πλῆρες ποικίλων καλλονῶν; Δὲν εἶνε δι' αὐτὸ προωρισμένοι οἱ ἀμάραντοι τοῦ λυκόφωτος τῆς ἑσπέρας, ὁ ἤρεμος καὶ ἀνώδυνος κάματος, ἡ συμπαθὴς τρυφερότης τοῦ βλέμματος, αἱ ἐπάργυροι καλλοναὶ τοῦ πώγωνος καὶ τῶν τριχῶν τῆς κεφαλῆς, καὶ πᾶσα ἐκείνη ἡ ὀλυμπία μεγαλειότης μακροῦ βίου, διελθόντος ἐν εὐγενεῖ ἀγῶνι καὶ ἐν ἐργασίᾳ;

—

Ὄχι, ὁ ὑγιὴς ἄνθρωπος δὲν εἶνε ἄσχημος εἰς καμμίαν ἡλικίαν τῆς ζωῆς. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον εἶνε ἄσχημον, εἶνε τὸ παιδίον τὸ καλλωπιζόμενον ὡς νεανίας· εἶνε ὁ νεανίσκος ὅστις βιάζει τὰ ἐφηβικὰ αὐτοῦ χείλη ὅπως στολίσῃ αὐτὰ διὰ θελγήτρου ἀνήκοντος εἰς ἡλικίαν ὡριμωτέραν. Ἀλλ' ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον εἶνε φρικῶδες νὰ τὸ βλέπῃ τις, εἶνε ὁ ῥυτιδωμένος γέρων ὁ φέρων μελανοὺς ὡς τὸν ἔβενον βοστρύχους, εἶνε ὁ ἄνθρωπος ὁ μεταμορφωμένος ὁλόκληρος ὡσεὶ ψεῦδος ζῶν, ὡσεὶ πλαστογραφημένον συνάλλαγμα, ὡσεὶ μεταμφιεσμένος ὡς ἐν ἀποκρέῳ ἀλλ' ὑποκρινόμενος πρόσωπον σοβαρόν, ὅμοιος πρὸς παρῳδίαν προκαλοῦσαν τὸν θρῆνον.

—

Εἶνε ὡραῖος ὁ φοῖνιξ ὁ ἐκ τῶν φειδωλῶν ἄμμων τῆς ἐρήμου γνωρίζων νὰ ἐξάγῃ τόσον χυμόν, δι' οὗ ἀποστάζει τὸ μέλι τῶν καρπῶν του· ὁ παρηγορῶν ἀπὸ τῆς φλογερᾶς ζηρασίας τῶν τροπικῶν διὰ τῶν μακρῶν ἀειθαλῶν βοστρύχων του. Ἀλλ' εἶνε γελοῖος ἐν τοῖς φυτοκομείοις τῆς Νορβηγίας ὁ μικρὸς ἐκεῖνος κορμὸς τοῦ φοίνικος, ὁ ἐκ τῆς πλινθίνου φυλακῆς του προβάλλων τὸν βαχιτικὸν καὶ ὡσεὶ ὀργίλον κλάδον του.

—

Εἶνε μεγαλοπρεπὴς ἡ ἐπὶ τοῦ ἀλπινείου βράχου πεύκη ἡ ὑψοῦσα τὴν σεβαστὴν καὶ ὑπὸ τῆς χιόνος ἐπάργυρον κεφαλήν της, καὶ διὰ τῆς θερμαινούσης τοὺς πόδας αὐτῆς χλόης διατηροῦσα αἰωνίως τὸ πράσινον χρῶμα τῶν κλάδων της ὑπὸ τὸν ἥλιον τοῦ Ἰουλίου καὶ ὑπὸ τὰ πάγη τοῦ Ἰανουαρίου. Ἀλλ' εἶνε γελοία ἡ ἐλάτη τῆς Νορβηγίας, ἡ ἐν θερμῷ κήπῳ τῆς Ἰταλίας προτάσσουσα ὄνομα μεγαλήτερον τοῦ ἀναστήματός της.

—

Ὦ ἀνθρώπινοι φοίνικες, ἀφίσατε τὰς χιόνας εἰς τὴν πεύκην!

Ὦ ἀνθρώπιναι ἐλάται, ἀφίσατε τὸν γλυκὺν τοῦ φοίνικος καρπὸν εἰς τὸν φοίνικα!

Ἑκάστη καλλονὴ ἐχέτω τὴν ἁρμόζουσαν εἰς αὐτὴν θέσιν. Ἑκάστη καλλονὴ ἔστω ἀληθής!

(Ἕπεται συνέχεια).

ΑΙ ΝΕΑΙ ΠΟΛΕΜΙΚΑΙ ΜΗΧΑΝΑΙ

Τορπίλλαι καὶ τορπιλλοφόρα.

Ἡ ἐφεύρεσις τῆς τορπίλλης καὶ τῶν τορπιλλοφόρων, τῶν φοβερῶν τούτων ὀργάνων, παρήγαγεν ἐν τῇ τέχνῃ τοῦ ναυτικοῦ πολέμου πλήρη ἐπανάστασιν. Ἅπασα ἡ ἀρχαία τακτικὴ κατεστράφη, ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν ὑπῆρξε δυνατὸν νὰ γείνῃ οὐδὲν κρίσιμον πείραμα — καθόσον δὲν ἐγένοντο μεταξὺ τῶν μεγάλων ναυτικῶν δυνάμεων πόλεμοι ἐν οἷς τὰ τορπιλλοφόρα νὰ δυνηθῶσι νὰ διαδραματίσωσι πρόσωπόν τι — κατανοοῦμεν ὅτι, ὅταν συζητῶμεν περὶ τῆς σχετικῆς ἀξίας τῶν διαφόρων στόλων, συζητοῦμεν περὶ ἀγνώστου. Οὕτω δὲ τὸ ζήτημα τοῦτο συγκινεῖ οὐ μόνον τὸν ναυτικὸν κόσμον, ἀλλὰ καὶ τὸν τύπον καὶ ἅπαν τὸ κοινόν. Ἂν ἀναγνώσῃ τις ἁπάσας τὰς σπουδαίας γαλλικὰς ἐφημερίδας ὡς καὶ τὰς εἰδικὰς ἐφημερίδας, θέλει ἰδεῖ πόσον ὁ ναυτικὸς κόσμος εἶνε ἀνήσυχος ἐκ τῆς ἐπὶ τῆς σκηνῆς εἰσόδου τοῦ νέου τούτου *μαχητοῦ*, ὅστις ἀνέτρεψε διὰ μιᾶς πάσας τὰς παραδόσεις τοῦ παρελθόντος.

Καὶ τῷ ὄντι, τὸ τορπιλλοφόρον ἐμπνέει εἶδος βαθείας καὶ μυστηριώδους ἐντυπώσεως καὶ παρ' αὐτοῖς τοῖς ναύταις· ἡ ἀκόλουθος περίοδος ἐκ τοῦ ἔργου τοῦ κ. Γκουζάρ « *Τὸ πολεμικὸν ναυτικὸν — Θωρηκτὰ καὶ τορπιλλοβόλα* » εἶνε καταπληκτικὴ ἀπόδειξις. « Εἶνε περιεργότατον, λέγει ὁ ἀρχαῖος ὑπουργὸς τῶν ναυτικῶν, καὶ διδακτικώτατον νὰ σπουδάσωμεν, ἐφ' ὅσον δυνάμεθα νὰ τὸ πράξωμεν ἐν προσποιητῇ μάχῃ, τὴν ἠθικὴν κατάστασιν τῶν πληρωμάτων τῶν θωρηκτῶν, ἅτινα γνωρίζουσιν ὅτι κατὰ τὴν νύκτα θέλουσι προσβληθῇ παρὰ τῶν τορπιλλοφόρων. Ἐνῷ ἔτι ἡ σελήνη εἶνε ἐπὶ τοῦ ὁρίζοντος, καὶ γνωρίζουσιν ὅτι τὰ τορπιλλοφόρα δὲν θέλουσι παρουσιασθῇ, εἰσὶν οἱ ἄνδρες ἐν προφανεῖ καταστάσει νευρικῆς ταραχῆς. Ἐσήμανεν ἡ κατάκλισις, ἀλλ' οὐδεὶς κατεκλίθη, ἅπαντες εἰσὶν ἐκεῖ, ἀγωνιῶντες, ἐξερευνῶντες τὸν ὁρίζοντα, παρεξηγοῦντες τὸν ἐλάχιστον κρότον.

Εἶτα ἡ σελήνη ἐξαφανίζεται, ἡ πολεμικὴ ἔγερσις σημαίνει πανταχοῦ, καὶ ἡ ἀγωνία διπλασιάζεται. Τέλος δὲ οἱ σκοπιωροὶ ἀγγέλλουσι τὸν

ἐχθρὸν καὶ ἄρχονται κατ' αὐτοῦ πυρὸς διὰ τῶν μυδραλλιοβόλων. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης μέχρις ἐκείνης, καθ' ἣν αἱ ἠλεκτρικαὶ ἀκτῖνες ἐπὶ τέλους τὸ συναντῶσιν, ἡ ἀγωνία πάντων εἶνε ἀληθῶς ἀλγεινὴ καὶ ἐκδηλοῦται διὰ προφανῶν συμπτωμάτων.

Νὰ ὑποπτεύῃ τις τὸν ἐχθρὸν—καὶ τίνα ἐχθρόν; —τόσῳ πλησίον ἑαυτοῦ! Νὰ διαλογίζηται μὴ οὗτος εἶνε ἴσως ἤδη ἐν βολῇ τορπίλλης καὶ νὰ μὴ διακρίνῃ αὐτὸν· νὰ ὑποκύψῃ χωρὶς νὰ δυνηθῇ νὰ ὑπερασπισθῇ, χωρὶς νὰ βάλῃ μίαν κἂν βολὴν τηλεβόλου! Εἶτα, αἴφνης φαιόν τι σημεῖον ἀναφαίνεται ἐν ταῖς φωτειναῖς ἀκτῖσι. Φαίνεται ὅτι κτύπημά τι μαγικῆς ῥάβδου μετεμόρφωσε τὸ πᾶν ἐπὶ παρουσίᾳ γνωστοῦ κινδύνου: ἕκαστος ἀναλαμβάνει τὴν ἀταραξίαν του καὶ τὴν ψυχραιμίαν του.... »

Ἡ ἀόριστος αὕτη, ἀλλ' ἀλγεινὴ συγκίνησις ἐξηγεῖται ἀναγινωσκομένης τῆς δραματικῆς διηγήσεως τῆς προσβολῆς σινικοῦ θωρηκτοῦ παρὰ γαλλικοῦ τορπιλλοφόρου ἐν τῇ μάχῃ τῆς Φου-Τσεοῦ.

« Ἡ ἐνέργεια τοῦ τορπιλλοφόρου εἶνε τρομερά, λέγει ἡ ἔκθεσις, οἱ ὁδηγοῦντες δὲ τοῦτο διατρέχουσι τὸν σοβαρώτερον κίνδυνον. Ἐν μόνον τῶν ὀγκωδῶν βλημάτων τοῦ ἐχθροῦ δύναται νὰ τὸ κατακερματίσῃ, καὶ ὅταν τὸν πλησιάζῃ, τὰ πολυβόλα καὶ ὁ τυφεκισμὸς θέλουσιν ἐπενέγκει ἐπὶ τοῦ καταστρώματός του ὁλεθρίας φθοράς. Οὕτω δὲ ἡ ἐπὶ τορπιλλοφόρου ἐπιβίβασις εἶνε δίπλωμα ἀνδρείας. Φαντάζεσθε τὸν ἀξιωματικόν, διοικητὴν τορπιλλοφόρου λαμβάνοντα διαταγὴν νὰ μεταβῇ ὅπως βυθίσῃ ἐχθρικὸν σκάφος; Πᾶς κίνδυνος δι' αὐτόν. Ἡ θάλασσα, ἡ κρύπτουσα καὶ προστατεύουσα αὐτὸν ἐν τῷ πρώτῳ μέρει τῆς ἐκστρατείας του, μέλλει ἴσως μετὰ στιγμὴν νὰ κυλίῃ τὸ πτῶμά του. Ὁ ἀντίπαλος μέλλει νὰ τὸν κατακερανυοβολήσῃ διὰ βροχῆς χάλυβος, χυτοσιδήρου καὶ μολύβδου. Αὐτὴ ἔτι ἡ τορπίλλη ἡ μεθ' ἑαυτῆς φέρουσα τὸν τρόμον, δύναται νὰ πληχθῇ παρὰ βλήματος καὶ νὰ διαρρηχθῇ ἀνατινάσσουσα τὸ τορπιλλοφόρον.

Ἡ μάχη ἤρξατο. Τὰ σκάφη τοῦ στόλου ἤρξαντο τοῦ πυρός. Αἱ ὀβίδες πίπτουσι βροχηδὸν πανταχόθεν. Ἐν τῶν ἡμετέρων καταδρομικῶν, κανονοβολούμενον ἐκ τοῦ δεξιοῦ πλευροῦ παρὰ φρουρίου ἐκ δώδεκα πυροβόλων Κρουπ, προσεβλήθη ἐκ τοῦ ἀριστεροῦ πλευροῦ παρ' ἐχθρικοῦ θωρηκτοῦ. Σῆμά τι ἀναβιβάζεται ἐπὶ τοῦ ἱστοῦ τῆς ναυαρχίδος καὶ τὸ τορπιλλοφόρον ἐκκινεῖ. Ὁ ἐχθρὸς κατασκοπῶν βλέπει τὴν κίνησιν. Γινώσκει τὸν ἀπειλοῦντα αὐτὸν κίνδυνον καὶ συγκεντροῖ πάραυτα ἅπαν τὸ πῦρ του ἐπὶ τοῦ μικροῦ τούτου φαιοῦ σημείου, ὅπερ προχωρεῖ ταχέως πρὸς αὐτόν. Τρία μίλλια τοὺς διαχωρίζουσι καὶ ἀπαιτοῦνται διὰ τὸ τορπιλλοφόρον δέκα μόνον λεπτὰ ὅπως τὰ διανύσῃ. Ἐὰν δὲ δὲν βυθισθῇ πρὶν διατρέξῃ τὴν ἀπόστασιν ταύτην, τὸ θωρηκτὸν ἀπώλετο. Ὅθεν οἱ πυροβοληταὶ σκοπεύουσι τὰ πυροβόλα μετ' ἀκριβοῦς φροντίδος. Αἱ πρῶται ὀβίδες διέρχονται ἀρκούντως μακράν, ἀλλὰ τὸ ῥίμμα διωρθώθη καὶ ἤδη πίπτουσι τόσῳ πλησίον τοῦ τορπιλλοφόρου, ὥστε ἀναρρίπτουσι τὸ ὕδωρ ἐπὶ τοῦ καταστρώματός του. Ἰδοὺ μία πίπτουσα ἐπὶ τῆς πρώρας. Πίδαξ ὕδατος ὑψηλὸς κατὰ δέκα μέτρα ἀποκρύπτει τὸ τορπιλλοφόρον, ὁ ἐχθρὸς τὸ νομίζει βεβυθισμένον καὶ ἐκβάλλει ἐν ἄπειρον *οὐρρά!* Ἀλλὰ τὸ βλῆμα ἀνεπήδησε καὶ διῆλθεν ἄνωθεν. Ὁ πίδαξ ἀναπίπτει ὡς βροχὴ καὶ τὸ γενναῖον μικρὸν σκάφος ἀναφαίνεται, διαρρεόμενον ἐξ ὕδατος ὡς εἰ ἐξήρχετο ἐκ τοῦ βάθους τῆς θαλάσσης καὶ τρέχον πάντοτε ὁλοταχῶς ἔμπροσθεν νέας ἀπειλῆς θανάτου.

Εἰσὶν ἐννέα ἐν ὅλῳ ἐντὸς τοῦ μικροῦ τούτου σκάφους καὶ βαίνουσιν ὅπως προσβάλωσιν εἶδός τι λεβιάθαν, ἐφ' οὗ ἐπιβαίνει πολυάριθμον πλήρωμα. Δὲν εἶνε πάλη ἑνὸς κατὰ δέκα, ἀλλ' ἑνὸς κατὰ ἑκατόν. Οὐδεμία λέξις ἀπηγγέλθη ἐκτὸς τῶν ἀναγκαίων παραγγελμάτων. Οἱ ἄνδρες οὗτοι, οὓς ὁ θάνατος ἐγγίζει διὰ τοῦ δακτύλου, εἰσὶ σιωπηλοὶ καὶ σύννοες. Καὶ μὴ νομίσητε ὅτι ἀδιαφοροῦσι περὶ τοῦ κινδύνου. Δὲν σκέπτονται τοὐναντίον ἢ περὶ τούτου. Ἀλλὰ δὲν πρόκειται περὶ τοῦ *δέρματός των*, ἀλλὰ περὶ τῆς ἐπιτυχίας τῆς ἐπιχειρήσεως. Δέον ὅπως ἡ τορπίλλη δήξῃ τὰ πλευρὰ τοῦ ἐχθρικοῦ σκάφους. Μετὰ ταῦτα, ἐὰν βυθισθῶσι, τόσῳ χειρότερα!

Πάντες οἱ ὀφθαλμοί εἰσι προσηλωμένοι, πάντα τὰ νεῦρα εἰσι τεταμένα πρὸς τὸν ἐπιτευκτέον σκοπόν. Δὲν ἀπέχουσι πλέον ἢ πεντακόσια μέτρα. Τὰ βλήματα τῶν πολυβόλων συμμίγνυνται μετὰ τῶν ὀβίδων καὶ σαροῦσι τὸ κατάστρωμα. Πάντα τὰ ξύλινα μέρη κατακόπτονται παρὰ τῶν σφυρηλάτων βολίδων. Διαρκὲς πῦρ τυφεκίου ἄρχεται ἐκ τῶν θωρακίων τοῦ ἐχθροῦ, καὶ αἱ βολίδες, διερχόμεναι διὰ τῶν σπανίων ἀνοιγμάτων, ἔθηκαν ἤδη τρεῖς ἄνδρας ἐκτὸς μάχης. Εἰσὶ κατακεκλιμένοι ἐν τῇ γωνίᾳ, εἰς ἣν ἠδυνήθησαν νὰ συρθῶσι, διότι δὲν ἔχουσι τὸν καιρὸν νὰ σκεφθῶσι περὶ αὐτῶν καὶ δὲν θέλουσι δυνηθῇ ν' ἀσχοληθῶσι περὶ τῶν τραυματιῶν ἢ μετὰ δύω λεπτά, ὅταν ἡ τύχη πάντων ἀποφασισθῇ.

Τὸ τορπιλλοφόρον μέλλει νὰ ἐγγίσῃ τοῦ σκοποῦ. Ἡ ἐπιτυχία τῆς ἐκστρατείας ἐξησφαλίσθη, διότι τὸ ῥίμμα τῶν ὀβίδων εἶνε ἀνίσχυρον ἀπὸ τῆς μικρᾶς ταύτης ἀποστάσεως. Ὁ τυφεκισμὸς δὲν δύναται νὰ βυθίσῃ τὸ τορπιλλοφόρον, δὲν δύναται ἢ νὰ φονεύσῃ ἀνθρώπους.... τοῦτο δὲν εἶνε σπουδαία ὑπόθεσις!

Ἤδη δέον ὁ πλοίαρχος νὰ ἔχῃ διαγνωστικὸν ὄμμα καὶ ἀταραξίαν, οἱ ἄνδρες του δέον νὰ ἐκτελῶσι τὰς διαταγάς του μὲ ταχύτητα ἀστραπῆς, διότι ἡ τορπίλλη βαλλομένη ἐν δευτερόλεπτον ταχύτερον θέλει ἀποτύχει τοῦ κεραυνοβόλου ἀποτελέσματός της, καὶ ἐὰν βραδύνωσιν ἐπὶ ἓν δευτερόλεπτον, τὸ μικρὸν σκάφος θέλει θραυσθῇ μετὰ καταπληκτικῆς ταχύτητος κατὰ τῶν πλευρῶν τοῦ ἰσχυροῦ του ἀντιπάλου.

Ἐγγίζουσι σχεδὸν πρὸς τὸ ἐχθρικὸν σκάφος. Αἱ διὰ τῆς χειρὸς ριπτόμεναι χειροβομβίδες ἀναπηδῶσι διαρρηγνύμεναι. Εἷς ἀνὴρ φονεύεται, ὁ πλοίαρχος τραυματίζεται φρικωδῶς εἰς τὸ πρόσωπον, ἀλλὰ συνέχων ἑαυτὸν δι' ὑπερτάτου ἀγῶνος, συγκρατούμενος εἰς τὸν τοῖχον, μένει ἔτι ὄρθιος. Πελιδνός, περιρρεόμενος ἐξ αἵματος, φοβερὸς ἐξ ἀταραξίας καὶ γενναιότητος, ἔχων τὸ ὄμμα πάντοτε προσηλωμένον ἐπὶ τοῦ ἐχθροῦ:

« —Προσοχή!.... Ρίψατε!!!

Τὸ τρομερὸν μηχάνημα ἐρρίφθη. Ἓν κῦμα ἀκόμη παράγεται καὶ φρικώδης κριγμὸς ἀκούεται, παρακολουθούμενος ὑπὸ πενθίμου κραυγῆς ἄλγους. Ὁ πυγμαῖος ἐνίκησε τὸν γίγαντα!

—Ἐπὶ δεξιὰ ὅλως! —καὶ τὸ μικρὸν σκάφος, στρεφόμενον ταχέως περὶ ἑαυτό, ἀπομακρύνεται ὁλοταχῶς, ἐνῷ τὸ ἐχθρικὸν θωρηκτὸν βυθίζεται ἐν τοῖς κύμασι.

Μετὰ δέκα λεπτά, ἐπανευρίσκεται ἐν τῇ θέσει του παρὰ τῷ ναυάρχῳ, ὅστις προσκαλεῖ τὸν πλοίαρχον ὅπως τὸν συγχαρῇ. Φέρουσιν αὐτὸν ἐπὶ φορείου. Κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον ἡ μάχη ἐξακολουθεῖ. Νέος ἀγὼν μέλλει ἴσως νὰ καταστῇ ἀναγκαῖος. Ταχέως διορίζεται προσωρινὸς πλοίαρχος καὶ τέσσαρες ἄνδρες ὅπως συμπληρώσωσι τὸ μικρὸν πλήρωμα, καὶ ἰδοὺ τὸ τορπιλλοφόρον ἕτοιμον ὅπως ἐκτελέσῃ νέαν ἀποστολήν. Ἐπιβιβάζονται νέοι ἥρωες. »

(Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ.)

Ν. Κ. ΓΟΥΛΙΜΗΣ
Λοχαγὸς τοῦ Πυροβολικοῦ

Η ΔΙΛΘΗΚΗ

Ἦτο χειμὼν καὶ ἐκαθήμην μετὰ τοῦ πάππου μου πλησίον τῆς ἑστίας.

—Αὐτὴν τὴν ἑσπέραν, παιδί μου, μοὶ εἶπεν ὁ ἐξαίρετος γέρων, θὰ σοῦ διηγηθῶ ὄχι μῦθον, διότι εἶσαι πλέον μεγάλος, ἀλλὰ κάτι ἄλλο, τὸ ὁποῖον νὰ σοῦ χρησιμεύσῃ εἰς τὴν ζωήν σου.

—Λοιπόν, παππούλη, ἀπήντησα, λέγε, σὲ ἀκούω.

Ὁ γέρων ἤνοιξε τὴν ἀργυρᾶν ταμβακοθήκην του, ἔλαβε μίαν *πρέζαν* ταμβάκου, τὴν ἔφερεν εἰς τὴν ῥῖνά του, ἔθεσε τὴν ἀριστερὰν κνήμην του ἐπὶ τῆς δεξιᾶς καὶ ἐξηκολούθησε·

—Σὲ προειδοποιῶ, παιδί μου, ὅτι θὰ σοῦ διηγηθῶ πράγματα σοβαρά.

— Τὰ σοβαρὰ ποτὲ δὲν μὲ κουράζουν ὅταν μοῦ τὰ διηγῆται ὁ παππούς.

Τὴν παιδικὴν ταύτην κολακείαν ἀκούσας ὁ γέρων ἐμειδίασε.

— Νὰ ἐνθυμῆσαι καλά, μικρέ μου, τὸ ῥητόν: *Ποτὲ νὰ μὴν ἐκδύσεαι πρὶν στρώσῃς τὸ κρεββάτι σου!*

—Ἀλλά, παππούλη μου, αὐτὸ δὲν τὸ καταλαμβάνω πολὺ καλά. Εἰπέ μου, σὲ παρακαλῶ, τί σημαίνει;

—Ἔχεις δίκαιον, παιδί μου. Πρέπει νὰ σοῦ τὸ ἐξηγήσω. Αὐτὸ λοιπὸν σημαίνει ὅτι ὁ φρόνιμος ἄνθρωπος ποτὲ δὲν πρέπει νὰ δίδῃ ὅλα ὅσα ἔχει πρὶν ἀποθάνῃ.

Προφανῶς αὐτὴ ἡ ἐξήγησις καθίστα μὲν τὸ ῥητὸν σαφέστερον, ἀλλ' ἦτο πολὺ μελαγχολική. Τὰ παιδία θλίβονται, καὶ δικαίως, ὅταν ὁμιλῇ τις πρὸς αὐτὰ περὶ θανάτου.

Ὁ παππούς μου τὸ ἐννόησε καὶ ἔσπευσε νὰ προσθέσῃ.

— Σὲ προειδοποίησα ὅτι θὰ σοῦ ὁμιλήσω διὰ πράγματα σοβαρά. Θὰ σοῦ διηγηθῶ ὄχι μῦθον ἀλλ' ἀληθινὴν ἱστορίαν, τὴν ὁποίαν ἐνθυμοῦμαι, διότι ἔγεινεν ὅταν ἤμην νέος.

Ἄκουσε λοιπὸν αὐτὴν τὴν ἱστορίαν καὶ νὰ τὴν διηγηθῇς καὶ σὺ εἰς τὰ ἐγγόνια σου, διότι εἶνε διδακτική. Πρέπει νὰ τὴν εἰξεύρουν ὅλαι αἱ οἰκογένειαι.

Πρὸ ἑξήντα περίπου χρόνων ἐγνώρισα γέροντα σεβάσμιον ὀνομαζόμενον Χαρίδημον * * *. Εἶχεν ἀναχωρήσει μικρὸς μὲ εἴκοσι μόνον φράγκα, ὅταν δὲ ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πατρίδα του, εἶχε περιουσίαν τριακοσίων χιλιάδων φράγκων. Δι' αὐτὸ τὸν ὠνόμασαν ὁ *πλούσιος*.

Ἡ σύζυγός του ἀπέθανε καὶ εἶχε μόνον μίαν θυγατέρα δεκαεννέα ἐτῶν. Ἡ θυγάτηρ του ἦτο ἡ μόνη χαρά του, καὶ τὸ προσφιλέστερον ὄνειρόν του ἦτο νὰ τὴν ὑπανδρεύσῃ μὲ ἕνα καλὸν νέον πρὶν ἀποθάνῃ. Πρωὶ λοιπὸν καὶ ἑσπέρας παρεκάλει τὸν Θεὸν εἰς τὴν προσευχήν του νὰ τοῦ στείλῃ ἕνα καλὸν γαμβρόν.

Ἡ Μαρία, (τοιουτοτρόπως ὠνομάζετο ἡ θυγάτηρ τοῦ γέροντος) ἦτο πλουσία καὶ ὡραία, ὁ δὲ Θεὸς βεβαίως θὰ τῆς ἔστελλε καλὸν σύζυγον.

Ἐπαρουσιάσθησαν δέκα ἢ δώδεκα, ἀλλ' ὁ Χαρίδημος ἐπροτίμησεν ἐκεῖνον, τὸν ὁποῖον ἠγάπα ἡ θυγάτηρ του. Ὁ νέος ἦτο καλός· εἴξευρεν ὀλίγον ἀπὸ ὅλα, εἴξευρεν ὀλίγα γαλλικά, ὀλίγον χορόν, ὀλίγην μουσικήν, ὀλίγην ζωγραφικήν, δὲν εἴξευρεν ὅμως κανὲν ἐπάγγελμα.

Ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἔβλαπτε· μήπως ἡ νέα δὲν ἦτο πλουσία καὶ διὰ τοὺς δύο;

Ἀφοῦ ἔγεινεν ὁ γάμος, ὁ γέρων Χαρίδημος ἐπροσκάλεσε τὰ τέκνα του καὶ τοὺς εἶπε·

«— Πολὺ καλὰ καταλαμβάνετε, παιδιά μου, ὅτι τίποτε δὲν ἀγαπῶ εἰς τὸν κόσμον περισσό-

ρον ἀπὸ σᾶς. Ἐγὼ τώρα εἶμαι γέρων· εἰς τί θὰ μοῦ χρησιμεύσουν τὰ χρήματα; Ἐπροσκάλεσα λοιπὸν τὸν συμβολαιογράφον· εὑρίσκεται εἰς τὸ ἄλλο δωμάτιον μὲ τὰ χαρτιά του, τὴν πένναν καὶ τὸ μελανοδοχεῖόν του. Θὰ σᾶς παραχωρήσω ἀπὸ τώρα ὅλην τὴν περιουσίαν μου, καὶ οὔτε λεπτὸν θὰ κρατήσω. Ἀλλὰ θὰ μὲ γηροκομήσετε σεῖς, εἶμαι δὲ βέβαιος ὅτι πλησίον σας τίποτε δὲν θὰ στερηθῶ.»

Ἡ Μαρία καὶ ὁ σύζυγος της ἐξέφθησαν εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ γέροντος, τὸν ἠσπάσθησαν καὶ τοῦ ἔξέφρασαν ἀπείρους εὐχαριστίας.

Ὁ συμβολαιογράφος συνέταξε τὸ ἔγγραφον, ὁ γέρων τὸ ὑπέγραψε, τὸ δὲ ἀνδρόγυνον ἔγεινε πλούσιον.

Ἐπὶ ἓξ μῆνας τὰ πράγματα ἔβαινον κατ' εὐχήν. Οἱ σύζυγοι μεγάλως ἐπερισποιοῦντο τὸν γέροντα, ὁ ὁποῖος παρεχώρησε πρὸς αὐτοὺς μὲ τόσην γενναιοδωρίαν ὅλην τὴν περιουσίαν του. Ἐφρόντιζον νὰ ἱκανοποιοῦν ὅλας τὰς ἐπιθυμίας του καὶ νὰ ἐκτελοῦν καὶ τὰς ἐλαχίστας φαντασιοπληξίας του.

Οἱ σύζυγοι εἶχον ἄμαξαν, τὴν ὁποίαν ἐδώρησε πρὸς αὐτοὺς ὁ γέρων. Ὁ Χαρίδημος ἐξήρχετο λοιπὸν εἰς τὸν περίπατον μὲ τὴν ἄμαξαν, ἔδιδε γεύματα εἰς τοὺς φίλους του, ὅταν τοῦτο τὸν ηὐχαρίστει καὶ μετεχειρίζετο τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ του ὡς νὰ ἦτον ἰδική του.

Τὸν ἕνατον μῆνα συνέβη ἔξαφνα μικρὰ ψυχρότης.

Οἱ σύζυγοι ἔλεγον μεταξύ των ὅτι ὁ γέρων ἦτο ὀλίγον ἀδιάκριτος, ὅτι ἐκούραζε πολὺ τὰ ἄλογα, καὶ ὅτι διόλου δὲν ἔβαζεν νερὸν εἰς τὸ κρασί του.

Τὸν δέκατον μῆνα ὁ ὑπηρέτης ἔκαμε πρὸς τοὺς συζύγους τὴν παρατήρησιν, ὅτι ὁ γέρων ἔκαιε πολὺ κερί.

Εἰς τὸ τέλος τοῦ ἔτους ὅλοι ὁμοῦ ἐστραβοκύτταζαν τοὺς φίλους του, καὶ κρυφίως ἔδερναν τὸν σκύλον του.

Ὁ γέρων Χαρίδημος ἐννόησεν ὅλα αὐτά, ἐλυπήθη πολύ, ἀλλὰ τίποτε δὲν ἀπέδειξεν.

Ἤλπιζεν ὅτι ἡ κατάστασις αὐτὴ θὰ μετεβάλλετο.

Τὸν δέκατον τρίτον μῆνα ἐγένετο γάμος· πτωχὸς ἐνυμφεύετο πτωχήν. Ὁ γέρων ἠθέλησε νὰ στείλῃ ὡς δῶρον εἰς τοὺς πτωχοὺς ἐκείνους μελλονύμφους ἕνα βαρελάκι κρασί, ἀλλὰ τὰ τέκνα του τοῦ εἶπον·

«—Πατέρα, ὅ,τι εὑρίσκεται εἰς τὴν οἰκίαν μας εἶναι εἰς τὴν διάθεσίν σου, ἀλλὰ διὰ ἀτομικήν σου χρῆσιν· πολὺ ὅμως θὰ λυπηθοῦμεν ἂν χαρίζῃς εἰς τοὺς ἄλλους τὰ πράγματα τῆς οἰκογενείας σου.»

Ὁ γέρων ἐστένοξε πικρῶς καὶ ἔκαμε τὴν ἑπομένην σκέψιν·

«— Βέβαια, ἔκαμα μεγάλην ἀνοησίαν.»

Ἀλλ' ἐπειδὴ ἦτον ἄνθρωπος ἔξυπνος, ἐπρόσθεσεν ἀμέσως·

«— Αὐτὸ βέβαια εἶναι δυσάρεστον, ἀλλ' ὑπάρχει θεραπεία τοῦ κακοῦ.»

Τὴν ἐπαύριον τῆς ἀξιομνημονεύτου ἐκείνης ἡμέρας ὁ γέρων κατέφυγεν εἰς τὸ ἐξῆς στρατήγημα·

Ἀπεσύρθη εἰς τὸ δωμάτιόν του, καὶ παρήγγειλεν εἰς τοὺς ὑπηρέτας νὰ μὴ τὸν ἀνησυχήσουν.

«— Ἔχω, εἶπε, σπουδαίαν ὑπόθεσιν, ὑπόθεσιν συμφέροντος.»

Ἐκάθισεν ἀκολούθως πλησίον εἰς τὴν τράπεζαν, ἤνοιξεν ἓν συρτάριον, καὶ ἔλαβεν ἐξ αὐτοῦ ἓν σακκίδιον.

Μέσα εἰς τὸ σακκίδιον ὑπῆρχον χρυσᾶ εἰκοσάφραγκα.

Μέχρι τῆς μεσημβρίας ἐμέτρα τὰ ἴδια εἰκοσάφραγκα, καὶ τὰ ἐκουδούνιζεν ἀρκετὰ δυνατὰ διὰ ν' ἀκούσουν τὸν ἦχον ἡ Μαρία καὶ ὁ σύζυγός της.

Ἔρθασεν ἡ ὥρα τοῦ προγεύματος. Ἔστειλαν τὸν ὑπηρέτην νὰ τὸν προσκαλέσῃ νὰ καταβῇ εἰς τὸ φαγητόν, ἀλλ' ἐκεῖνος εἶπε πρὸς τὸν ὑπηρέτην·

«— Εἰπέ τους ὅτι τοὺς παρακαλῶ νὰ μὴ μὲ περιμένουν. Σήμερον δὲν πεινῶ· ἔπειτα ἔχω καὶ πολλὴν ἐργασίαν.»

Καὶ ἐξηκολούθει μετρῶν τὰ εἰκοσάφραγκα.

Ἡ Μαρία καὶ ὁ σύζυγός της ἀκούσαντες τὸν ἦχον ἔτρεξαν μὲ τὰ χειρόμακτρα περὶ τὸν λαιμόν.

«— Καλὲ πατέρα, ἠρώτησεν ἡ Μαρία, ποῦ ηὗρες τόσα πολλὰ χρήματα, ἀφοῦ ὅταν ὑπανδρεύθηκα μοῦ ἔδωκες ὅλην τὴν περιουσίαν σου καὶ ὅλα τὰ χρήματά σου;»

«— Ἀγαπητή μου κόρη, ἀπήντησεν ὁ γέρων, εἶνε πληρωμὴ χρέους, τὸ ὁποῖον ἐνόμιζα χαμένον. Εἶνε, νομίζω, τριάντα χιλιάδες φράγκα. Ἔχω σκοπὸν νὰ σᾶς τὰ χαρίσω καὶ αὐτά, καὶ πρέπει νὰ προσκαλέσητε τὸν συμβολαιογράφον.»

Ἀμέσως προσεκλήθη ὁ συμβολαιογράφος καὶ συνέταξε τὴν ἑπομένην διαθήκην·

«Ἐγώ, Χαρίδημος *** οἰκείᾳ βουλήσει καὶ »σώας ἔχων τὰς φρένας, σήμερον τὴν... συν»τάσσω καὶ ὑπογράφω ἰδιοχείρως τὴν παροῦσαν »διαθήκην, διὰ τῆς ὁποίας δηλῶ ὅτι μετὰ τὸν »θάνατόν μου ἀφίνω εἰς τὴν θυγατέρα μου καὶ »εἰς τὸν γαμβρόν μου ὅ,τι ὑπάρχει ἐντὸς τοῦ με»γάλου κιβωτίου τοῦ εὑρισκομένου ἐντὸς τοῦ δω»ματίου μου.»

Ὁ γέρων λαμβάνει τὸν κάλαμον καὶ ὑπογράφει.

Ἡ Μαρία καὶ ὁ σύζυγός της πετοῦν ἀπὸ τὴν χαρὰν των.

Τότε ὁ γέρων ἔπραξε τὸ ἑξῆς. Ἔλαβε τὰ εἰκοσάφραγκα καὶ τὰ ἔβαλεν εἰς ἀσφαλὲς μέρος διὰ νὰ τὰ ἐξοδεύσῃ εἰς τοὺς φίλους του, ἔπειτα δὲ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐπλήρωσε τὸ κιβώτιον μὲ πέτρας καὶ ἄμμον.

Ἐν τούτοις εἰς τὴν οἰκίαν τὰ πάντα διὰ τὸν γέροντα Χαρίδημον μετεβλήθησαν· τὰ τέκνα του τὸν ἐπεριποιοῦντο καὶ πάλιν καὶ τὸν ἐκολάκευον, διότι ἐφοβοῦντο μήπως ἀν τὸν δυσαρεστήσουν, μεταμεληθῇ καὶ μεταβάλῃ τὴν διαθήκην του.

Μετὰ τρία ἔτη ὁ γέρων ἀπέθανεν.

Τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν τοῦ θανάτου του τὰ τέκνα τοῦ γέροντος τρέχουν, ἀνοίγουν τὸ κιβώτιον, καὶ μένουν ἐκθαμβοι. Βλέποντες ἐντὸς αὐτοῦ πέτρας, ἄμμον, καὶ μίαν ἐπιστολὴν περιέχουταν μόνον αὐτὰς τὰς λέξεις·

«Αὐταὶ αἱ πέτραι καὶ αὐτὴ ἡ ἄμμος θὰ χρησιμεύσουν διὰ ν' ἀρχίσῃ ἡ οἰκοδομὴ ἑνὸς φρενοκομείου· δι' ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι δίδουν ὅ,τι ἔχουν πρὸ τοῦ θανάτου των!»

Κ. (Κατὰ τὸ γαλλικόν.)

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Σ π α τ ι σ τ ι κ ὴ τ ῶ ν κ α ρ φ ο β ε λ ο ν ῶ ν. Περίεργοι σταπιστικοὶ ὑπολογισμοὶ ἐγένοντο ἐπὶ τοῦ ποσοῦ τῶν καρφοβελονῶν, αἵτινες κατασκευάζονται καθ' ἡμέραν. Τὰ χειροτεχνεῖα τῆς Βιρμιγχάμης κατέχουσι τὴν πρώτην θέσιν ἐν τῇ βιομηχανίᾳ ταύτῃ, παράγοντα καθ' ἑκάστην 37 ἑκατομμύρια περίπου καρφοβελόνας· τὰ τοῦ Ἀενδίνου, Strades καὶ Δρυβλίνου παράγουσι 13 ἑκατομμύρια ἑπομένως ἐν ὅλῳ καθημερινὴ παραγωγὴ 50 ἑκατομμυρίων καρφοβελονῶν διὰ μόνην τὴν Ἀγγλίαν. Ἐν Γαλλίᾳ τὰ διάφορα ἐργοστάσια τοῦ Aigle, τοῦ Rûple, τῶν Παρισίων παράγουσι περὶ τὰ 20 ἑκατομμύρια· ἐν Ὁλλανδίᾳ δέ, Γερμανίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ γίνεται παραγωγὴ 10 περίπου ἑκατομμυρίων. Ὥστε δύναταί τις νὰ ἀναγάγῃ ὡς ἔγγιστα εἰς 80,000,000 τὸν ἀριθμὸν τῶν καθ' ἑκάστην κατεργαζομένων καρφοβελονῶν, τουτέστιν 29 δισεκατομμύρια καὶ 200 ἑκατομμύρια κατ' ἔτος. Ἡ ποσότης αὕτη ἀντιπροσωπεύει ἀξίαν 11 καὶ ἡμίσεος ἑκατομμυρίων δραχμῶν. Παρὰ τὴν καταπληκτικὴν αὐτὴν παραγωγήν, καὶ μολονότι οἱ κ α ρ φ ί τ σ α ι οὐδέποτε φθείρονται καὶ σπανιώτατα θραύονται, ἀκούει τις ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν: «Δὲν ἔχετε νὰ μοῦ δανείσετε μίαν καρφίτσαν;» ὥστε ὀφείλομεν νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι αὗται ἐκλείπουσιν ἀπὸ τὴν κυκλοφορίαν χανόμεναι, καὶ ὅτι χάνονται καθ' ἑκάστην 80 ἑκατομμύρια. Αἱ καρφοβελόναι ὑπῆρξαν ἐπὶ πολὺ ἓν ἀπὸ τὰ περίεργα παραδείγματα τῶν ἀποτελεσμάτων, ἅτινα δίδει ὁ καταμερισμὸς τῆς ἐργασίας· ἑκάστη βελόνη διήρχετο τῶν χειρῶν δώδεκα ἐργατῶν, καὶ ἕκαστος ἐργάτης συνεισέφερε καθ' ἑκάστην εἰς τὴν κατασκευὴν 100 χιλιάδων καρφοβελονῶν. Σήμερον αἱ μηχαναὶ ἀντικατέστησαν ἐν τοῖς πλείστοις τὴν διὰ τῶν χειρῶν ἐργασίαν. Ἐὰν, μετὰ τοὺς κολοσσιαίους ἀριθμοὺς, τοὺς ὁποίους παρέχει ἡ σταπιστικὴ τῆς παραγωγῆς τῶν καρφοβελονῶν, ζητήσῃ τις νὰ μάθῃ πόσον ἀξίζει μία μόνη ἐξ αὐτῶν, εὑρίσκει οὐχ ἧττον περίεργον ἀριθμόν: κατὰ τὸν μέσον ὅρον τῆς πωλήσεως ἐν τοῖς ἐργοστασίοις ἡ τιμὴ μιᾶς καρφοβελόνης ποικίλλει ἀπὸ δύω μέχρι τριῶν χιλιοστημορίων τοῦ λεπτοῦ.

Μέχρι τῆς πρώτης Ἰανουαρίου 1884 ὑπῆρχον εἰς τὰ διάφορα Εὐρωπαϊκὰ κράτη σιδηραῖ ὁδοὶ τῶν ἑξῆς ἐκτάσεων: ἐν Γερμανίᾳ 36,437 χιλιομέτρων, ἐν Μεγάλῃ Βρετανίᾳ καὶ Ἰρλανδίᾳ 20,619 χιλιομέτρων, ἐν Γαλλίᾳ 29,145 χιλιομέτρων, ἐν Ρωσσίᾳ καὶ Φιλλανδίᾳ 25,363 χιλιομέτρων, ἐν Αὐστρο-Οὐγγαρίᾳ 21,030 χιλιομέτρων, ἐν Ἰταλίᾳ 9,578 χιλιομέτρων, ἐν Ἱσπανίᾳ 8,498, ἐν Σουηδίᾳ 8,240, ἐν Ὁλλανδίᾳ 2,063, ἐν Βελγικῇ καὶ Λουξεμβούργῳ 5,065, ἐν Ἑλβετίᾳ 3,000, ἐν Νορβηγίᾳ 1,694, ἐν Πορτογαλλίᾳ 1,614, ἐν Ρουμανίᾳ 1,477, ἐν Τουρκίᾳ 1,105, ἐν Βουλγαρίᾳ 224, καὶ ἐν Ἑλλάδι 100 ὡς ἔγγιστα χιλιομέτρων, πλὴν τῶν νῦν κατασκευαζομένων.

Ἡ μικρὰ πόλις Crefeld, ἐκτὸς τῶν διαφόρων ἐν αὐτῇ ἐργοστασίων χημικῶν προϊόντων, ὡρολογίων καὶ μουσικῶν ὀργάνων, διακρίνεται ὡς πρὸς τὴν μεταξουργίαν, ἥτις εἶνε ἡ κυριωτέρα βιομηχανία της, ἀπασχολοῦσα περισσοτέρους τῶν δεκακισχιλίων ἐργατῶν. Ἀνταγωνιστὴς ταύτης εἶνε ἡ Λυών, τῆς ὁποίας τὰ μετάξινα προϊόντα εἶνε ὡραῖα καὶ φημίζονται, ἀλλ' εἶνε λίαν ἀκριβά, ἕνεκα τῆς ἀκριβείας τοῦ πρώτου ὑλικοῦ καὶ τοῦ λίαν ἐπιμελοῦς τῆς ἐργασίας· οἱ Γερμανοί, μεταχειριζόμενοι ὑλικόν τι πολὺ κατώτερον τῆς μετάξης, κατασκευάζουσιν ἐξ αὐτοῦ μαῦρα βελούδινα ὑφάσματα εἰς εὐθηνὰς τιμάς, συναγωνιζόμενα οὕτως ἐπικινδύνως πρὸς τὰ λυωνάϊα προϊόντα. Ἀλλ' οἱ Γάλλοι κατώρθωσαν, μεταρρυθμίσαντες τὴν ἐργασίαν των καὶ μετεχειρισθέντες ὑφαντικὰς μηχανὰς ἀναλόγους πρὸς τὰς γερμανικάς, νὰ κατασκευάσωσι βελούδινα ὑφάσματα ἐπωφελῶς, ὅμοια πρὸς τὰ τοῦ Crefeld.

Ἡ μακροβιότης παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησιν.— Ὁ Ζήνων ἔζησεν 102 ἔτη· ὁ Δημόκριτος 104· ὁ Διογένης 90· ὁ Ἱπποκράτης 99· ὁ Πλάτων 82· ὁ Ἰσοκράτης 98, ὁ δὲ διδάσκαλος αὐτοῦ Γοργίας 107· ὁ Σωκράτης ἔπιε τὸ κώνειον εἰς ἡλικίαν 70 ἐτῶν, ὁ δὲ Ἀρχιμήδης ἐφονεύθη ὑφ' ἑνὸς στρατιώτου εἰς ἡλικίαν 75 ἐτῶν. Ὁ Σοφοκλῆς ἔζησεν 90 ἔτη, ὁ δὲ Πινδαρος συνέγραφε μέχρι τοῦ 84 ἔτους τῆς ἡλικίας αὐτοῦ· ὁ Σιμωνίδης δὲν εἶχεν ἀντίπαλον μέχρι τοῦ 90 ἔτους τῆς ἡλικίας του.

Πάντες οἱ κυνηγετικοὶ κύνες ἀναγνωρίζουσι τὸ ὅπλον τοῦ κυνηγίου· μόλις τὸ παρατηρήσωσιν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ κυρίου των ἐκδηλοῦσιν τὴν χαρὰν των διὰ ὑλακῶν καὶ πηδημάτων, ἐννοοῦντες ὅτι πρόκειται μετ' ὀλίγον νὰ ἱκανοποιηθῇ ἡ μᾶλλον εὐχάριστος ἀπόλαυσίς των. Ἀλλὰ κύων τις ἐξ αὐτῶν εἶχεν ὀξυτέραν παρατηρητικότητα.

«Ἦτο γέρων, ἄχρηστος σχεδόν, γράφει περὶ αὐτοῦ ὁ κύριός του, καὶ πολλάκις συνέβαινε νὰ ἐξέλθω εἰς τὴν θήραν χωρὶς αὐτοῦ. Ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ τὸν ὑπεκφεύγω πλέον, μὲ παρεφύλαττεν ἐκεῖνος κάθε πρωί, ἀκολουθῶν με βῆμα πρὸς βῆμα, ὅταν ἔφερον τὴν κυνηγετικήν μου ἐνδυμασίαν, καὶ ἀποφεύγων νὰ φάγῃ, διὰ νὰ μὴ με ἀπολέσῃ τῆς ὄψεως. Ἄπαξ τῷ παρέθηκα ἐν ἰδιαίτερον φαγητόν, ὅπερ κατ' ἐξοχὴν ἠγάπα, καὶ ἐνῷ τὸ ἀπεγεύετο, κατίσχυσε κατ' ἐκείνην

τὴν ἡμέραν ἡ λαιμαργία του, καὶ ἠπάτησα τὴν ἐπαγρύπνησίν του. Ἔκτοτε οἱονδήποτε μαγείρευμα τῷ προσέφερον δὲν τὸ ἤγγιζε πρὸ τῆς ἐπιστροφῆς μας ἐκ τῆς θήρας, ἡ ἑσάκις, παρελθούσης τῆς συνήθους πρὸς ἀναχώρησιν ὥρας, ἦτο βέβαιος ὅτι θὰ ἔμενον εἴκοσι.

〰〰〰

Ἀντιθέτως πρὸς ὅσα ἐδημοσιεύθησαν περὶ τῆς αὐτοκτονίας τῶν σκορπίων, περὶ ἧς καὶ ἐν τῇ «Ἑστίᾳ» ἐγένετο λόγος, ἐπιστέλουσιν εἰς τὴν «Ἐπιστημονικὴν Ἐπιθεώρησιν» τὰ ἑπόμενα, ἅτινα μεταφέρομεν ἐνταῦθα.

«Ἔχων εἰς τὴν διάθεσίν μου ἀρκετὸν ἀριθμὸν σκορπίων, ἠθέλησα νὰ ἴδω κατὰ πόσον εἶνε βάσιμος ἡ δοξασία, καθ' ἣν ὁ σκορπίος αὐτοκτονεῖ ἐν δεδομέναις περιστάσεσι, μεταξὺ δ' ἄλλων καὶ ὅταν περιστοιχίζεται ὑπὸ πυρός. Ὅθεν κατασκευάσας κύκλον ἐκ θερμῆς ἀνθρακιᾶς, ἔθεσα ἐν τῷ μέσῳ περὶ τοὺς δεκαπέντε σκορπίους.

Ἕκαστος ἐξ αὐτῶν ἐνήργησε κατὰ τὸν αὐτὸν σχεδὸν τρόπον. Μετά τινας στιγμὰς ἀκινησίας ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ κύκλου, ἕκαστος σκορπίος ἤρχισε νὰ περιτρέχῃ τῇδε κακεῖσε, προσκρούων κατὰ τοῦ πυρίνου διαφράγματος, παρακάμπτων. ἀνευρίσκων τὸ αὐτὸ ἐμπόδιον, καὶ ἐπανερχόμενος ἐν τῷ μέσῳ μετὰ ἕνα ἢ δύο γύρους. Τότε ἀναλαμβάνων πολεμικὴν στάσιν, ὀρθώθη ἐπὶ τῶν ποδῶν του, κλίνων πρὸς τὰ ἔμπρὸς τὴν κοιλίαν του, εἰς τρόπον ὥστε τὸ κέντρον του εὑρίσκετο ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς του, ἤ, κυρίως, κρὸ αὐτῆς. Μετὰ εὐτολμίας δὲ ἀξίας κρείττονος τύχης, ὡρμησεν ἐναντίον τῶν ἀνθράκων, κινῶν παντοιοτρόπως τὴν οὐράν του, μεταχειριζόμενος αὐτὴν ὅπως ἀπομακρύνῃ τὰ ἐμπόδια, προσπαθῶν νὰ πλήξῃ, ἀλλ' οὐδέποτε ζητῶν νὰ πλήξῃ ἑαυτόν. Προσήγγισα πολλάκις ἐπὶ τῶν ῥάχεών των ἀναμμένων ἄνθρακα, τὸν ὁποῖον ἐπεχείρουν μὲν νὰ τὸν ἀπομακρύνωσι διὰ τῆς οὐρᾶς, ἀλλ' οὐδ' ἅπαξ ἤγγισαν δι' αὐτῆς τὴν ῥάχιν. Ἐν συνόλῳ οὐδεὶς τῶν οὕτωσι μαρτυρησάντων σκορπίων αὐτοκτόνησεν, οὐδεὶς μοὶ ἐφάνη θέλων νὰ αὐτοκτονήσῃ. Οὐχ ἧττον πιστεύω ὅτι ἀκουσίως, καὶ νομίζων ὅτι πλήττει τὸ παρεργίζον αὐτὸν πρόσκεμμα, ὁ σκορπίος αὐτοκτονεῖ, ἀλλὰ τοῦτο πράττει ἀκουσίως.

〰〰〰

Εἰς τὰ *περὶ πένθους* ἐν προηγουμένοις φύλλοις δημοσιευθέντα δύνανται νὰ προστεθῶσι καὶ αἱ ἑξῆς συμπληρωτικαὶ παρατηρήσεις. Ἐν ἀρχῇ τοῦ κοινωνικοῦ βίου ὁ ἄνθρωπος οὐδαμῶς φαίνεται μεριμνῶν περὶ τῶν νεκρῶν, ἀλλ' ἀφροντίστως παραδίδωσιν αὐτοὺς βορὰν εἰς τὰ σαρκοφάγα θηρία ἢ ὄρνεα. Ἐνίοτε μάλιστα ὁ τύπος οὗτος τῆς κηδείας, ἢ ὀρθότερον ἡ ἔλλειψις παντὸς τύπου, διατηρεῖται καὶ ἐν κοινωνίαις ἀρκούντως προηγμέναις ἐν τῇ ἡμερώσει· ἀλλὰ τότε ἀναφαίνονται δεισιδαίμονες συνήθειαι, προστίθενται τελεταί, καὶ ἀναγκαῖον θεωρεῖται ζῷα προνομεύχα νὰ καταβροχθίσωσι τὰς σάρκας τοῦ νεκροῦ· οὕτω λόγου χάριν δοξάζουσιν, ὅτι τὸν νεκρὸν δέον νὰ φάγωσιν οἱ ἰχθῦς ὡρισμένων ποταμῶν. Ἀλλαχοῦ ἐκθέτουσι τοὺς νεκροὺς ἐπὶ ἰκριωμάτων, ἐπὶ δένδρων κλπ. Συνελόντι δ' εἰπεῖν ἐν πάσαις ταῖς περιστάσεσι ταύταις ἡ ἐγκατάλειψις τῶν νεκρῶν δὲν εἶνε πλέον κτηνώδης.

Ἄλλοι λαοὶ πάλιν θάπτουσι τοὺς νεκροὺς εἰς σπήλαια ἢ εἰς τάφους, κατασκευαζομένους ἐνίοτε κατὰ τὸν τρόπον τῶν κατοικιῶν τῶν ζώντων, ἢ ὑπὸ τὴν γῆν, ἢ ἐπισωρευομένου λόφου χωμάτων. Ἔρχεται εἶτα ἡ καῦσις, ὁ δαπανηρότατος καὶ τιμιώτατος τρόπος τῆς κηδείας.

Ὁπωσδήποτε ὅμως καὶ ἂν γίνεται ἡ κηδεία, φροντίζουσιν ἐπιμελῶς νὰ παρέχωσι τῷ νεκρῷ ὅπλα, τροφάς, ἐργαλεῖα, ὧν ὑπολαμβάνουσιν ὅτι ἔχει ἀνάγκην, ἕνεκα τῆς δοξασίας περὶ παρατάσεως τῆς ζωῆς πέραν τοῦ τάφου. Ὡς τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα, καὶ τὰ πράγματα ἐκεῖνα ἔχουσι διττὴν φύσιν, ψυχὴν ἢ σκιάν, προωρισμένην νὰ ὑπάρχῃ καὶ νὰ χρησιμεύῃ ἐν τῷ βασιλείῳ τῶν νεκρῶν. Καὶ ἀναμφιβόλως πρὸς ταχύτερον καὶ πληρέστερον χωρισμὸν τῶν ὁρατῶν ἐκείνων ἀπεικασμάτων τῶν νεκρῶν καὶ τῶν πραγμάτων, ἐπενόησαν ἐν χώραις ἀσχέτοις ἀπ' ἀλλήλων τὴν διὰ τῆς πυρᾶς κηδείαν.

Τέλος κατὰ τὴν λογικὴν ἀκολουθίαν τῆς δοξασίας ἐκείνης, εἰς τὸν νεκρὸν μεταβαίνοντα εἰς τὸν ἄλλον κόσμον ἔδει νὰ παράσχωσιν εὐκολίας πρὸς συντήρησιν καὶ ἄμυναν, καὶ διὰ τοῦτο καλὸν καὶ ἀναγκαῖον ἔκριναν νὰ μὴ ἀφήσωσιν αὐτὸν μόνον, ἕνεκα τῶν κινδύνων τῆς πέραν τοῦ τάφου ὁδοιπορίας. Ἐθυσίαζον λοιπὸν ἐπὶ τοῦ τάφου του, ἢ συγκατέκαιον ἐν τῇ πυρᾷ αὐτοῦ, τὰ προσφιλέστατα αὐτῷ τῶν κατοικιδίων ζῴων, τοὺς δούλους του, καὶ συνήθως, συνηθέστατα, καὶ τὴν γυναῖκα ἢ τὰς γυναῖκάς του, ἂν ὁ τεθνεὼς ἦτο ἀνήρ. Ἐντεῦθεν ἀνάριθμοι φόνοι, ποταμοὶ αἵματος ποτίσαντες τὴν γῆν ἐπὶ χιλιετηρίδας, ἅτινα πάντα παρέρχονται ἐν σιγῇ οἱ ἡμέτεροι ἠθολόγοι καὶ ἱερεῖς, ὁσάκις πάσῃ δυνάμει ἐξυμνοῦσι τὸ μέγα, τὸ ἁγνόν, τὸ εὐεργετικὸν δόγμα περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς. Ἐν ᾧ μάλιστα οἱ πλεῖστοι τῶν λαῶν πιστεύουσιν οὐχὶ εἰς τὴν ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ μόνον εἰς ἐπιβράδυνσιν τοῦ θανάτου, εἰς πρόσκαιρον ἐξακολούθησιν τῆς ὑπάρξεως μετὰ θάνατον.

〰〰〰

—.... Λοιπόν, Ζωΐτσα, πόσα κάνουν 2 καὶ 4;

Ἡ μικρὰ Ζωΐτσα μετρῶσα ἐπὶ τῶν δακτύλων: «3,4,5, — 6, μαμά.

Μήτηρ. — Καὶ 4 ἀκόμη;

Ζωΐτσα μετρῶσα πάλιν· 7,8,9, — 10, μαμά.

Μήτηρ. — Καὶ ἄλλα 4;

Ζωΐτσα. — «Μὲ δὲν ἔχω πλέον δάκτυλα, μαμά.»

〰〰〰

Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου Ἀνδρέου Κορομηλᾶ 1884 — Β', 963.